ÅRSMELDING

SØR-TRØNDELAG
BONDELAG

2012

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Innhold

Forord fra fylkesleder 5
Et målbevisst Bondelag 5
Sammendrag 7
Organisasjonen 8
Tillitsvalgte i Sør—Trøndelag Bondelag 8
Fylkesstyret 8
Utsendinger til årsmøte i Norges Bondelag 2012 9
Lokallagsledere 2012/2013 10
Sekretariatet 11
Samarbeidende advokater 12
Regionmøtene 2012 12
Årsmøte i Sør-Trøndelag Bondelag 2012 13
Representantskapsmøte i Norges Bondelag 13
Årsmøte Norges Bondelag 2012 14
Englandstur med ledermøte 18. – 21. oktober 2012 16
Lokale årsmøter 19
Felles ledermøte Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag Bondelag 7. november 21
Midtnorsk Temakonferanse 8. november 23
Verving og verveutvalget 2012 25
"Tørre å spørre" og verveansvarlige i lokallagene 25
Opplæring tillitsvalgte og opplæringsutvalget 2012 26
Temakurs "Hvordan bli bedre til å presentere landbruket" 26
Kurs for lokale tillitsvalgte 26
Kvinner Kan – Levva livet – nå?! 3. november 2012 27
Studieforbundet Næring og Samfunn 28
Skattekurs for samarbeidende regnskapskontor 29
Bondeprisen 2012 29
Fylkesstyret 2012 30
Utdrag av de viktigste sakene fylkesstyret har jobbet med 30
Årets lokallag 30
Innspill jordbruksforhandlingene 31
Pris 32

Regional planstrategi 32
Planprogram for Regional Planstrategi 33
Statens vegvesen og innsigelsesmyndigheten 34
Nytt Åpen Gård utvalg 35
Norges Bondelags styringsmodell og organisering 35
Nytt verveprosjekt 35
Høring "Meld. St 9 Landbruks- og matpolitikken – velkommen til bords" 36
Høring om ny E6 Melhus 37
Høring økologisk handlingsplan for Trøndelag 38
Fornying av den Grønne Skole 39
Forslag til forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak. 39
Høring på Planprogram for Regional Plan for Dovrefjellområdet. 40
Næringsutvikling 42
Aksjoner og brudd i årets jordbruksforhandlinger 42
Aksjoner 43
Blokade mølla i Buvika 15. mai 44
Opptoget i Oslo 21. mai 45
Nytt regionalt Bygdeutviklingsprogram 46
Prosjekter og kampanjer 48
Prosjekt Skadefri Bonde 48
Prosjekt Grønn Forskning i Midt-Norge 49
Inn på Tunet (IPT) 50
Best på grovfôr 51
Økt verdiskapning i Bygdeservice 52
Kompetanseløft Trøndelag 53
Radiobjeller - elektronisk sporing av husdyr i Sør-Trøndelag 53
Situasjon og utfordringer i norsk og trøndersk melkeproduksjonen 54
Økologisk Foregangsfylke Trøndelag 55
HMS-kampanjen "Trygghet og helse i landbruket" 56
Grunneierrettigheter 57
Rovdyr 2012 57
Jernbaneverket og gjerdehold 59

Jordvern 59
Ny kamflybase Ørland 60
Reindrift - landbruk 61
Alliansebygging og kommunikasjon 62
Hjemmesiden og Facebook 62
Åpen Gård 2012 62
Verdens Matvaredag 63
Sør-Trøndelag Fylkeskommune 64
Grønt kompetansesenter Skjetlein 64
Vannressursforvaltning Vannregion Trøndelag 66
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 66
Tenkeloft Trøndersk Landbruk 66
Regionalt miljøprogram for jordbruket i Sør-Trøndelag 2013-2016 67
Politikerkontakt 67
Oi! Trøndersk mat og drikke – Oi! Trøndersk Matfestival 67
Samarbeid Gjensidige og Sør-Trøndelag Bondelag. 68
Midtnorsk Samarbeidsråd (MNS) 69
Trøndersk Kornutvalg 69
Vedlegg 71
Liste over representasjon etter årsmøtet 2012: 71
Regnskap 2012 75

SØR-TRØNDELAG
BONDELAG

Forord fra fylkesleder

Et målbevisst Bondelag

Det vart en dramatisk start på året for flere gårdbrukere på Byneset. Et stort kvikkleireras berørte flere gårdbrukere og store jordmasser raste ut. Heldigvis ble hverken dyr eller folk skadet i raset. Bondelaget sin organisasjon, med Byneset Bondelag i spissen, håndterte situasjonen på en meget god måte. Bøndene i området fikk god informasjon og oppfølging gjennom noen vanskelige uker.

Seinere på vinteren ble den nye mat og landbruksmeldinga vedtatt i Stortinget. Bondelaget hadde jobbet målbevisst for å få ei så god melding som mulig for norsk landbruk. Resultater ble godt mottatt i næringa og Bondelaget hadde fått gjennomslag for mange viktige tema. Ikke minst er det viktig med et produksjonsmål på 1% økt norsk matproduksjon pr år de neste 20 årene. Det var derfor med stor forventning vi jobba oss fram mot jordbruksoppgjøret 2012. Dessverre brøt den rød-grønne landbrukspolitikken sammen ved første korsveg. Statens tilbud var så dårlig at Bondelaget ikke kunne være med å ta ansvar for en politikk som ikke sikrer norsk matproduksjon.

Et brudd med staten i jordbruksforhandlingene er krevende for landbruket. Mange var spente på om vi skulle greie belastninga på en skikkelig måte, og vi var naturligvis spente på mottagelsen blant folk flest. På nytt viste vi hvor godt organisert vi er og hva vi kan få til når vi løfter sammen. Alle, fra det minste lokallag og enkeltmedlemmer til leder Nils Bjørke, sto engasjerte fram i alle kanaler, i blokader og brødaksjon, og ikke minst med 2000 engasjerte bønder i Oslo den 21. mai. Vi dominerte mediebildet i nesten 14. dager, og fikk fram budskapet vårt klart og tydelig. Aksjonene ble overveldende godt mottatt blant folk flest, heiarop og vinkende Osloborgere prega mottagelsen langs gatene i Oslo når «bondetoget» gikk gjennom byen.

Et brudd med staten i jordbruksforhandlingene gir på ingen måte resultater alene. Rett etter årsmøtet i NB i juni, starte et eget prosjekt i Bondelaget for å få et best mulig resultat ved oppgjøret i 2013, og ei sammensetning av Stortinget etter valget 2013 som tjener landbruket på beste måte. Hele organisasjonen er blitt engasjert og det er jobba særdeles godt og målretta mot 2013. Som et viktig delmål oppnådde vi å få regjeringa til å innføre prosenttoll for 6 posisjoner ost, storfe, sau høsten 2012. Regjeringa skal ha skryt for den jobben som ble gjort for å gi handlingsrom for prisuttak til vårens jordbruksoppgjør. Et avgjørende grep for norsk landbruk.

Midt oppe i forhandlingsbrudd og forberedelser til 2013 ble Arne J. Sesseng fra Selbustrand kåret til årets beste smågrisprodusent i Norge av Norsvin. Ei hyggelig melding å få for alle oss som er bønder i fylket.
For Sør-Trøndelag Bondelag ble det en travel høst med studietur til England, temakonferanse og ledermøte i Trondheim, kvinnekonferanse, lokale årsmøter og kursing av tillitsvalgte. Gode møter for en organisasjon som skal ta tunge løft i 2013.

Den mest hyggelige utviklinga i året som gikk er folk flest sin støtte til norsk matproduksjon og tegn på endra forbruksvaner. Den norske forbrukeren kjøper kvalitet og er villig til å betale for sunn og god mat. En viktig suksess for norsk landbrukspolitikk er at alle kan kjøpe seg trygg og sunn mat, uavhengig av sosial tilhørighet og geografi. Helt avgjørende for utviklinga av velferdssamfunnet. Vi skal ikke lenger enn til England for å se at store samfunnsgrupper ikke har tilgang på annet enn «søppelmat». Dette fører til store helseproblemer og forsterka sosiale ulikheter. En av mange gode grunner for å kjempe for den «norske modellen».

Takk til alle for innsatsen i 2012.

Lars Morten Rosmo, leder Sør-Trøndelag Bondelag

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Sammendrag

Året 2012 har vært et meget aktivt og spesielt år for Sør-Trøndelag Bondelag. For første gang på over 10 år ble det brudd i årets jordbruksforhandlinger. Sør-Trøndelag Bondelag gjennomførte aksjoner i henhold til aksjonsplanen. Høsten 2012 gjennomførte vi en studietur til England med neste 50 deltakere fra lokallag og fylkesstyre – en meget vellykket tur. Senere på høsten var det felles ledermøte mellom tre fylker: Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag. Og daget etter samlet ca. 500 tillitsvalgte fra faglagene og Samvirket seg til en Midtnorsk Temakonferanse.

I tillegg har vi gjennomført opplæring av tillitsvalgte gjennom regionale møter, med svært god oppslutning. Regionmøtene i januar hadde ca. 80 deltakere og bare 4 lokallag manglet på deltakerlista. Hovedtema var arbeidet i lokallagene og jordbruksforhandlingene.

Når det gjelder aktivitetene for øvrig i Bondelaget vises til styrets arbeid og arbeidet med prioriterte oppgaver innen næringsutvikling, alliansebygging, grunneierrettigheter og kommunikasjon. Både medlemmer, tillitsvalgte og ansatte har bidratt til at våre lokallag og fylkeslaget har markert seg som en aktiv organisasjon i kommunene og fylket. Vi blir oppfattet som en viktig og seriøs samarbeidspart.

I tillegg til arbeidet med jordbruksforhandlingene arbeider Bondelaget med grunneierrettighet og prøver vi å fremme ny næringsutvikling. Vi deltar på en rekke arenaer sammen med andre aktører der vi arbeider med å gi bedre rammebetingelser for våre medlemmer. I først rekke gjelder dette jordvern, rovdyr, ulike arealinngrep utvikling av småskala energi, utvikling av tjenesteprodukter på gården og utvikling av spesielle matprodukter. I de Regionale Næringsstrategier utviklet i samarbeid med forvaltingen er det beskrevet prioriterte satsingsområder.

Det langsiktige arbeidet for å skape allianser opp mot andre organisasjoner, myndigheter og politiske partier er hele tiden viktig. Mange av våre rammebetingelser påvirkes av politiske vedtak i Stortinget, i fylket og i kommunene. Det blir viktig å formidle til slike parter den virkelighet som bøndene opplever, og samtidig bidra til konstruktive løsninger og også kompromisser.

Vi har dessverre en liten, men jevn nedgang av antall medlemmer, og har hatt til sammen en netto medlemsnedgang på 200 medlemmer de siste 3 årene. Hele organisasjonen er avhengig av at bønder slutter opp om den, både fordi eneste inntektskilde er medlemskontingent, og fordi politisk gjennomslag er avhengig av aktive lokallag, aktive medlemmer og en aktiv og slagkraftig administrasjon. Å stå utenfor Bondelaget er både usolidarisk og ufornuftig av den enkelte.

Fylkeskontoret med sine ca. 3 årsverk og fylkesstyret vil ikke være i stand til å gjøre alle nødvendige oppgaver i organisasjonen uten aktive lokallag. Det er aktive lokallag og aktive medlemmer som er Sør-Trøndelag Bondelags store styrke.

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Organisasjonen

Tillitsvalgte i Sør—Trøndelag Bondelag

Fylkesstyret

Lars Morten Rosmo, Skaun, fylkesleder	Tlf. 72 86 33 12, Mobil. 905 84 815, e-post: lmrosm@online.no
Arnt Tilset jr., nestleder	Mobil: 909 15 401 e-post: a_tilset@yahoo.no
Nina Vangen Ranøien, Orkdal	Tlf. 72 48 50 85, Mobil: 911 27 997 e-post: nina.ranoien@loqal.no
Frank Røym, Soknedal	Mobil: 950 37 158 e-post: frank.røym@gauldalen.no
Kolbjørn Frøseth, Byneset	Tlf. 73 83 55 09, Mobil: 926 63 770 e-post: froeset@online.no
Marit Bogen, Rissa, STBK	Mobil: 907 22 134 e-post: marit.bogen@broadpark.no
Siri Voll Dombu, Meldal, STBU	Mobil: 416 01 262 e-post: siri_dombu@hotmail.com

Vararepresentanter til styret:

1. Hilde H. Humstad, Åfjord	Mobil.909 45 914 hilde.haugdahl.humstad@okonor.no
2. Nils Petter Aas, Røros	Mobil:950 26 914 e-post: nils@paasken.no
3. Robert Fosseng Melum, Bjugn	Mobil: 957 25 157 e-post: audalen@hotmail.no

Utsendinger til årsmøte i Norges Bondelag 2012

Utsendinger til årsmøte i Norges Bondelag 2011/2012

1. ***Nina Vangen Ranøien***	*Orkdal*
2. ***Kolbjørn Frøseth***	*Byneset*
3. ***Hilde H. Humstad***	*Åfjord*
4. ***Nils Petter Aas***	*Rørosbygdene*
5. ***Karin Galåen***	*Selbu*

Utsendinger til årsmøte i Norges Bondelag 2012/2013

1. Arnt Tilset	*Oppdal*
2. Frank Røym	*Soknedal*
3. Karl Erik Sørensen	*Ørland*

Varautsendinger i 2012

1. ***Robert Fosseng Melum***	*Bjugn*
2. ***Lars Ole Bjørnbeth***	*Orkdal*
3. ***Magnar Kosberg***	*Singsås/Støren*
4. ***Lars Erik Megarden***	*Oppdal*
5. ***Sissel Langørgen***	*Byneset*
6. ***Trond Henrik Reitan***	*Flå*
7. ***Aud Jorun Landrø***	*Skaun*
8. ***Jon Gisle Vikan***	*Malvik*

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Lokallagsledere 2012/2013

Bondelag	Navn	Adresse	Epost	Telefon
Agdenes Bondelag	Eli Birgitte Singstad	7316 Lensvik	singstad@live.no	95139857
Bjugn Bondelag	Laila Iren Veie	7165 Oksvoll	liveie@broadpark.no	48002470
Budal Bondelag	Olav Svardal	7298 Budalen	olav.svardal@gauldalen.no	90955795
Byneset Bondelag	Sissel Langørgen	7070 Bosberg	s.langorgen@c2i.net	91372937
Flå Bondelag	Trond Henrik Reitan	7234 Ler	trondhreitan@loqal.no	91552476
Haltdalen Bondelag	Anders Bollingmo	7383 Haltdalen	anders.bollingmo@gauldalen.no	91858348
Heim Bondelag	Arnstein Mjønesaune	7206 Hellandsjøen	arnstein.mjonesaune@hemne.as	91835207
Hemne Bondelag	Lars M. Lihaug Lund	Eide, 7200 Kyrksæterøra	lars.lund@hemne.as	97967234
Hitra og Frøya Bondelag	Trond Larssen	7242 Knarrlagsund	t-larss@online.no	97042211
Horg landbrukslag	Kåre Magnar Presthus	7232 Lundamo	kaarepresthus@hotmail.com	93857565
Hølonda Bondelag	Inge Grønli	7213 Gåsbakken	ingegronli@gmail.com	91547205
Klæbu Bondelag	Jan Egil Tillereggen	7540 Klæbu	jan-til@online.no	96043430
Landbrukslaget Nord	Edvard Asbjørnslett	7320 Fannrem	edvard.asbjornslett@loqal.no	97142535
Leinstrand og Tiller Landbrukslag	Ketil Pettersen	7083 Leinstrand	keti-pet@online.no	95806369
Lønset Bondelag	Inger Kristin Jære Gjersøyen	7342 Lønset	Inger_gjersoyen@hotmail.com	90728430
Malvik Bondelag	Tor Glørstad	7560 Vikhammer	tor.glorstad@gmail.com	92612491
Meldal Bondelag	Ola Bjørkøy	7335 Jerpstad	bjoerkoe@online.no	97652191
Melhus Bondelag	Anders Eggen	7224 Melhus	anders.eggen@lfr.no	90603562
Oppdal Bondelag	Stein Outzen	7340 Oppdal	stein.outsen@oppdal.com	91394989
Orkdal Bondelag	Lars Ole Bjørnbet	7300 Orkanger	larsole.bjornbet@c2i.net	41929016
Osen Bondelag	Jan-Inge Stein	7740 Steinsdalen	l.stein@online.no	91706870
Rennebu Bondelag	Kristine Ek Brattset	7397 Rennebu	brattset@loqal.no	95729990
Rissa Bondelag	Jomar Gomo	7110 Fevåg	Jomar.gomo@online.no	41669690
Roan Bondelag	Geir Kosberg	7194 Brandsfjord	geirakos@online.no	97953359
Rørosbygdenes Bondelag	Trond Langen	7374 Røros	ol-eriksa@roros.net	91797091
Selbu Bondelag	Karin Galaaen	7580 Selbu	karin.galaaen@neanett.no	48031775
Singsås og Støren Bondelag	Helge Idar Bjerkset	7387 Singsås	helge.bjerkset@gauldalen.no	90983887
Skaun Bondelag	Ingvar Dahlen	7357 Skaun	idahlen2@online.no	90048007
Snillfjord Bondelag	Hallgeir Mjønes	7257 Snillfjord	hallgeir@orkel.no	41550748
Soknedal Bondelag	Egil Knutsen	7288 Soknedal	Egma-knu@online.no	90550190
Stadsbygd Bondelag	Per Raudberget	7105 Stadsbygd	bro@stbank.no	41511682
Strinda Landbrukslag	Morten Dretvik	Digre, 7039 Trondheim	modre@online.no	99593410
Tydal Bondelag	Gjermund B. Rolseth	7590 Tydal	gjermundrolseth@hotmail.com	95131798
Ørland Bondelag	Arne Hernes	7140 Opphaug	arn-her@online.no	99551700
Åfjord Bondelag	Ole Berdahl	7170 Åfjord	o-krisbe@online.no	90118130
Ålen Bondelag	Jan Moen	7380 Ålen	jan.moen@gauldalen.no	90542062

Sekretariatet

Organisasjonssjef
Jon Gisle Vikan

Førstekonsulent
Anne Kindseth Føll

Førstekonsulent
Audun Hageskal (vikar)

Rådgiver
Berit J Sølberg Storrø (Vikar

Fylkeskontoret er sekretariat for Sør-Trøndelag Bondelag. I løpet av året 2012 har det skjedd endringer i bemanningssituasjonen.

Audun Hageskal sluttet i sin stilling 15. september 2012, og begynte i ny stilling i Firda som journalist.

Berit Sølberg Storrø begynte 1. oktober som rådgiver og skal fungere i Gunn Stokke sin stilling til 15. september 2015. Berit Sølberg Storrø kom fra 4 H kontoret hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Kontoret er det samlede punkt, organisatorisk og praktisk, mellom Norges Bondelag, fylkeslaget og lokallagene.

Oppgavene er omfattende både hva saksområder og mengde angår. Medlemskontakt og oppfølging av enkeltsaker/enkeltmedlemmer, informasjonsarbeid både til medlemmer og samfunnet for øvrig, samarbeid med samvirkeorganisasjoner og andre i små og store prosjekt, samt enkeltsaker, saksforbereding til fylkesstyret og arrangering av tiltak og aksjoner.

Sør-Trøndelag Bygdekvinnelag og Sør-Trøndelag Bygdeungdomslag har en egen samarbeidsavtale med Sør-Trøndelag Bondelag, og begge har kontorplass hos sekretariatet.

Samarbeidende advokater

Sør-Trøndelag Bondelag har samarbeid med 3 advokatkontorer i fylket i 2012:

Hovstad og Kvernrød (Støren), Bjerkan og Stav (Trondheim) og Nidaros (Trondheim).

Samarbeidsavtalen innebærer at medlemmene kan få gratis svar på enkle spørsmål ved henvendelse, ellers tar de saker på vanlig vilkår. Advokatene har et faglig samarbeid med Norges Bondelags avdeling for Regnskap og Juridisk Service i Oslo og får tilbud om kurs og annen kompetanse oppfølging. På denne måten skal advokatene være faglig oppdaterte på alle landbrukssaker.

Regionmøtene 2012

Det ble gjennomført fem regionmøter: Orkdal, Berkåk, Røros, Trondheim og Åfjord.
Til sammen møtte 72 styremedlemmer fra lokallagene. Styret og administrasjon deltok med til sammen tre personer på hvert møte.

Det ble på møtene orientert om verving, medlemsutvikling og verveprosjektet. Regionale kurs, Englandsturen og kvinnekonferansen. Årshjulet, Facebook og ekstranettet. Påskekampanjen, kommunebrosjyrer og mediearbeid. Landbruksmelding og jordbruksforhandlingene. Samt prosjektet "Skadefri bonde".

Noe av det som opptok lokallagene var:
Svangerskapspermisjon for selvstendig næringsdrivende like rettigheter som andre.
Pensjonsordninger.
Grøftetilskudd.
Forvaltning av hjort og villsau som spiser opp avlingene
Kurs for valgkomiteene.
Viser skadestatistikken om det er noen forskjell mellom dem som går HMS-kurs og ikke?
Oppfølging av Gjensidige mtp naturskadeerstatning og bedre tilbud fra konkurrerende selskap.
Egen nettside til lokallagene.
Innspill til Norges Bondelag om Åpen Gård og ekstranett.
Kommunisere i kroner og ikke i årsverk.

Årsmøte i Sør-Trøndelag Bondelag 2012

Årsmøtet ble avholdt på Quality Panorama Hotell, Trondheim 27. mars.

Kolbjørn Frøseth ønsket gjester, æresmedlemmer og delegater velkommen til årsmøtet.

Fra Norges Bondelag var styremedlem Trine Hasvang Vaag, hun takket for den store innsatsen i forkant av arbeidet med Landbruksmeldinga. Hun viste til Representantskapsmøte der det kom frem tydelig "Fra ord til handlinger". Videre oppfordret hun lokallagene til spontane aksjoner ved eventuelle brudd.

Det var 59 stemmeberettigede i salen under valget. Leder i valgnemda Eldbjørg Røstvold la frem innstillinga fra valgkomiteen.

En resolusjon om jordvern ble vedtatt av årsmøtet.

Representantskapsmøte i Norges Bondelag

Lars Morten Rosmo tok opp bruddet og aksjonene i årets jordbruksforhandlinger i sitt innlegg på representantskapsmøtet i Norges Bondelag 12. juni Han roste organisasjonen og ledelsen for en vel gjennomført aksjon. Imidlertid er det viktig nå å se framover. Neste år blir viktig å vi må sette inn alle krefter på neste års jordbruksforhandlinger og valg 2013. Prosjekt 2013 er en god start i så måte.

Årsmøte Norges Bondelag 2012

Årsmøtet ble avholdt på Lillehammer 13.-14. juni.

Utsendinger: Arnt Tilset (Oppdal), Nina Vangen Ranøien (Orkdal), Kolbjørn Frøseth (Byneset), Frank Røym (Soknedal), Hilde Haugdahl Humstad (Åfjord), Karl Erik Sørensen (Ørland), Karin Galaaen (Selbu) og Robert Fosseng Melum (Bjugn).

I tillegg møtte fylkesleder Lars Morten Rosmo, organisasjonssjef Jon Gisle Vikan og æresmedlem Kåre Syrstad (Meldal). Samt Fredmund Sandvik (Meldal, valgkomiteen), Hanne H Bjørkli (NBU/STBU) og Gunn Jorunn Sørum (NBU/STBU)

Kåre Syrstad er æresmedlem i Norges Bondelag og han deltok på sitt 38. årsmøte. Han har vært lokallagsleder i Meldal Bondelag, fylkesleder i Sør-Trøndelag Bondelag, styremedlem og leder i Norges Bondelag og æresmedlem siden 1999.

Tradisjonen tro var Sør-Trøndelag Bondelag tildelt 3 x tre minutters taletid i tillegg til fylkesleders taletid.

Dette ble fordelt på Lars Morten Rosmo, Frank Røym, Nina Vangen Ranøien og Kolbjørn Frøseth:

Det siste året har vært spennende og arbeidskrevende, sa **fylkesleder Lars Morten Rosmo** i sitt innlegg til årsmøtet i Norges Bondelag - men jeg tror neste år blir minst like krevende og avgjørende for norsk landbruk. Neste års jordbruksforhandlinger må gi en betydelig reduksjon av inntektsgapet og valget i 2013 må gi en regjering som gjør oss i stand til å nå våre mål!

Videre sa Rosmo at årets brudd har vist at det er stor kraft i bondebevegelsen og jeg tror regjeringen med Jens i spissen har undervurdert oss betydelig. Nå gjelder det å utnytte energien og samholdet i laget for å få nødvendige resultat i 2013. Vi må samle troppene og unngå at intern strid tar krefter og oppmerksomhet vekk fra de store målene. Personlige ambisjoner og kjepphester må legges til side for landbrukets beste.

Han avsluttet innlegget med en oppfordring til alle bønder og bondevenner om å engasjere seg i Bondelag og bli med på laget. Det er Bondelag som har gjennomføringsevne til å sikre økt matproduksjon!

Frank Røym snakket i sitt innlegg om samholdet under aksjonen i Oslo og det var en stor opplevelse for oss bønder. Han pekte på at det var særlig positivt at begge faglagene deltok. Vi må bygge videre på alliansen med Bonde- og Småbrukarlaget i kampen framover!

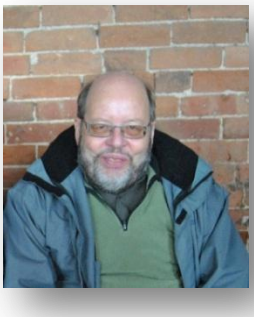

Han viste også til at årets jordbruksoppgjør ga oss bare halvparten i inntektsmuligheter i forhold til hva andre i samfunnet fikk i årets lønnsoppgjør, og at dette er en politisk belastning som dagens regjering må ta. Men det er uaktuelt i neste års oppgjør å godta et oppgjør som ikke i betydelig grad reduserer inntektsforskjellene med andre grupper i samfunnet. Da må vi bryte igjen!

Videre nevnte han at vi har en del meningsbærende motstandere av landbruket, blant annet Trygve Hegnar, og av vi må imøtegå deres desinformasjon med reelle tall fra økonomien i landbruket. Vi taklet mediearbeidet under aksjonene meget bra, og vi må fortsette dette gode arbeidet. Vi må også lykkes med å komme inn i de innerste sirkler rundt statsministeren. Vi har ikke nådd fram til dem med vårt budskap. LO og NNN er andre viktige allianseparter vi må bruke mer aktivt. Og Frank Røym rettet til slutt en takk til TV2 for spredningen av budskapet i brødaksjonen.

Nina Vangen Ranøien snakket om rekruttering til landbruket, samt behov for kunnskapsbygging og omdømmebygging. Hun innledet med regjeringas marsjordre om økt matproduksjon og at dette er positive toner med tanke på rekruttering til bondeyrket. Mens statens tilbud kom som en skrekk og advarsel til folk som ønsker seg inn i næringa. Nina uttrykte stolthet over måten organisasjonen viste styrke under aksjonen i Oslo etter bruddet.

Landbruksmeldinga synliggjør mange av de positive sidene ved bondeyrket, samtidig må vi være ærlige og realistiske. Vi må ha fokus på den gode arbeidshverdagen, hvor spennende og lærerikt det er, sa Nina, vi må ha fokus på enkeltprodusenten og hvor viktig det er for et land å kunne produsere sin egen mat!

Evnen til å rekruttere henger nøye sammen med omdømmet til næringa, derfor er det viktigere enn noen gang å formidle fakta om norsk matproduksjon. Godt omdømme gir status, status skaper nysgjerrighet og interesse. For ungdom med odel kan det til og med skape stolthet. Vi skal ta oss av nødvendig framsnakking. Men så må sentrale styremakter ta sitt ansvar, skal ungdom ønske seg inn i ei næring må de kunne ha ei akseptabel inntekt. Regjeringen må ikke glemme at de må ha noe å servere når de ber "velkommen til bords"!

Kolbjørn Frøseth snakket om jordvern i forbindelse med Nasjonal Transportplan, samt behovet for å øke fokuset mot gjengroing av kulturlandskapet.

Det beste virkemiddel for et bedre jordvern er å skape en god økonomi i landbruket. Det gjør det mindre interessant for grunneiere å legge ut jorda til andre formål. Presset på utbygging i sentrale områder til veier og annen nedbygging er stort og det er viktig at vi tar vare på alt areal. Vi må framsnakke jorda vår, og kjenne verdien av å ta vare på all jord. Alle i Norges Bondelag må kjempe denne kampen.

Han snakket om hvor viktig det er å ha gode alliansepartnere i saken og at vi må vinne forbrukernes forståelse for verdien av og sammenhengen mellom mat, matjord og jordvern. Det er også viktig å få med oss utbyggere og offentlige myndigheter.

Kolbjørn kom til slutt med en oppfordring om å få et EU-direktiv om jordvern. Det ser ut som om Jens og resten av regjeringen tar EU-direktiv svært alvorlig!

Englandstur med ledermøte 18. – 21. oktober 2012

18. oktober dro 41 bondelagsmedlemmer og tre bondelagsansatte fra Sør-Trøndelag til England med fly fra Værnes til London Lufthavn Gatwick. Derfra gikk turen i innleid turbuss nordvestover.

Første møte med engelsk mat var lunsj på Hotell Copthorne i West Sussex.

Vi var heldige med været og på transportetappene med buss opplevde vi flott engelsk kulturlandskap med åkrer og enger der hekker og trær viste grensen mot vei eller nabo. Vi suste forbi store byer som Birmingham og Wolverhampton. Og deltagerne registrerte at også i England har det vært et vått år, noe som ble bekreftet på alle besøkene.

Den første dagen besøkte det ene gårdsanlegget til oksekjøttprodusent John Bell i

East Warwickshire. Gårdsanleggene har et areal på 4450 dekar der det i hovedsak produseres hvete og havre til fôrproduksjon for egen besetning og for salg til andre bønder. Han leverer kjøtt fra ca 3500 okseslakt i året. Markedet for storfekjøtt har denne høsten en økende etterspørsel og det var økende priser. Så Bell var optimistisk med tanke på framtida.

Dag to ble det engelske bondelaget, National Farmers Union (NFU) besøkt og vi fikk innføring i situasjonen til engelske melkeprodusenter, kjøttprodusenter (beef and lamb) og kornproduksjonen. Hovedkonklusjonen er at vi har både geografiske, økonomiske og landbrukspolitiske forskjeller mellom landene.

Etter besøket hos NFU gikk turen til David and Jo Clark på Sparkenhoe Farm i West Leicestershire. De driver melkeproduksjon med og egen osteproduksjon. De har en melkeproduksjon på 1,2 mill liter i året, der 600.000 liter går til osteproduksjonen i eget meierianlegg. Besetningen består av storferasene holstein og frieser. Gården har 140 melkekyr og arealet ca. 700 dekar. Også her mikser de matseddelen til dyra selv.

Den siste dagen besøkte vi landbrukshøyskolen Harper Adams University College. Her fikk vi se og høre om utdanningsopplegget og forskninga som utføres ved skolen. Her har de en melkebesetning på 380 kyr, de har et areal på 6400 dekar til korn og grasproduksjon, 120 okser, 450 sauer, 240 purker og de har et stort Biogass-anlegg.

Dagen ble avsluttet med et besøk i William Shakespears fødeby Stratford Upon Avon.

Siste post på det offisielle programmet var en festmiddag med inviterte gjester fra NFU og andre landbruksorganisasjoner. Tre gjester kom. Praten gikk livlig og også her kom de landbrukspolitiske og økonomiske forskjellene godt fram.

Under oppholdet bodde vi på Holiday Inn i Kenilworth der også de britiske pubtradisjonene ble utprøvd.

Simon Fisher, NFU, laget opplegget for oss i samarbeid med Field Farm Tours Ltd.

Søndag 21. oktober gikk turen tilbake til Værnes fra Gatwick.

Lokale årsmøter

35 av 37 lokallag avholdt sine årsmøter i løpet av oktober og november 2012. Ca halvparten av lokallaga fikk besøk av noen fra fylkesstyret eller administrasjonen. Her er referat fra to av de lokale årsmøtene:

Budal Bondelag:

Årsmøtet i Budal Bondelag ble avholdt torsdag 25.10.12 i Flerbrukshuset i Budal. Totalt var det 11 som møtte opp, dvs litt over 20 % av medlemmene i Budal Bondelag. Frank Røym deltok fra Sør-Trøndelag Bondelag. Olav Svardal ledet årsmøtet med sikker hånd og fikk sakene raskt og effektivt klarert. Valgkomiteen hadde gjort en god jobb og motivert hele styret til å stille opp til gjenvalg. Tydelig at budalingen er vant til å være med å ta ett løft for å få Bondelaget i bygda til å fungere. Olav Svardal tar dermed på et nytt år som leder i Budal Bondelag.

Olav hadde laget en fin billedpresentasjon fra turen til England. Han fortalte om de ting som han hadde opplevd, om vilkår og rammebetingelser og relaterte det til hvordan drifta var i Budal for de tilsvarende produksjoner. Årsmøtedeltagerne syntes det var en interessant presentasjon som Olav holdt og en rekke spørsmål ble stilt. De ble etter beste evne besvart av Olav Svardal og Frank Røym som møtte i fra Sør Trøndelag Bondelag. Mange skjønte nok hvor viktig Jordbruksavtale systemet er for den norske bonden.

Kvelden ble avsluttet med at Frank Røym orienterte om hva som lå i årets jordbruksoppgjør og grunnene til at det ble slik det ble. Videre hadde vi en god diskusjon om hvorfor nødvendigheten av tollvernet og de innspill som var kommet i statsbudsjettet for 2013. Strategien og rammene for prosjekt 2013 ble gjennomgått med spesiell fokus på lokallagenes oppgaver for å bidra til å sikre landet den mest jordbruksvennlige regjering ved valg 2013.

Og selvfølgelig så stilte budalingene opp med varm mat og bløtkake. Ingen gikk sultne hjem i fra ett vellykket årsmøte i Budal Bondelag.

Klæbu Bondelag:

Mange var møtt opp opp for å komme med sine synspunkter og forventninger til et framtidig landbrukskontor i Klæbu. Stemninga var god i det aktive bondelaget som holdt sitt årsmøte i kirkestua 23. oktober. Jan Egil Tillereggen ble gjenvalgt som leder. Med seg i styret har han Knut Erik Haugen (nestleder), Leander Lysklett (kasserer), Haldor Grendstad (sekretær) og Terje Eggan (studieleder).

Damene glimrer dessverre med sitt fravær i Klæbu Bondelag, noe bondelagsleder Jan Egil Tillereggen syns er veldig synd. - Vi håper mange av våre kvinnelige medlemmer deltar på kvinnekonferansen "Kvinner Kan" nå til helga. For å stimulere deltagelse har Klæbu Bondelag vedtatt å betale halve deltagerkontingenten, sier Tillereggen.

Fylkesleder Lars Morten Rosmo deltok også på årsmøtet. Han hadde fokus på hvilke muligheter høyere tollsatser gir for landbruket i Klæbu. Han orienterte i tillegg om jordbruksoppgjør 2013, Stortingsvalg 2013 og Englandsturen til STB. Rådmann i Klæbu, Olaf Løberg, orientere om dagens situasjon i landbruksforvaltninga. De tjeneste kommunen selv ikke kan utføre, kjøpes av Trondheim kommune. Noe Klæbu Bondelag mer ikke er holdbart og lite helhetlig. Rådmannen kastet ballen over til bondelaget og ønsket synspunkter fra medlemmene på hva de forventer av et framtidig landbrukskontor.

Og svarene lot ikke vente på seg. Et overordna mål på sikt skal være samlokalisering av landbruksforvaltninga for Klæbu kommune og kommunene rundt. For 2 år siden tok Klæbu Bondelag initiativ til en prosess med samlokalisering av landbruksforvaltninga i Klæbu, Malvik, Trondheim, Melhus og Skaun. Det var ingen respons, så tida var nok ikke inne, i følge Tillereggen. Videre sier han at en samlokalisering vil være mest tjenlig for næringa. Det vil bli et større fagmiljø å jobbe i, noe som vil gjøre det mer attraktivt for ansatte. Fagområder kan fordeles og en har bedre mulighet til å spesialisere seg i fagområdene. Noe som vil komme bonden til gode.

Felles ledermøte Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag Bondelag 7. november

Bondelagets tre fylkeslag i Midt-Norge var onsdag 7. november 2012 samlet til felles ledermøte i forkant av Temakonferansen til Midtnorsk Samarbeidsråd. 120 tillitsvalgte i bondelagene i Midt-Norge var samlet på Royal Garden Hotell i Trondheim. Valget neste høst var hovedsak.

Lederkonferansen ble åpnet av leder **Asbjørn Helland** i Nord-Trøndelag Bondelag. I lys av Obamas valgseier i USA natta før, dro han sammenligninger mellom norsk og amerikansk landbruk. USA ligger på samme nivå i støtte til landbruket per innbygger som Norge. Den norske støtten utgjør 2.600 kroner per innbygger. Det er ikke mer enn økningen i boligverdien på en måned.

Leder **Nils T. Bjørke i** Norges Bondelag var utfordret til å snakke om valget. Han sa vi må sørge for at landbruket betyr noe når folk skal velge ved stortingsvalget i 2013. Skal vi kunne videreføre inntektsutviklinga med Høyre i regjering i fire år, vil antall årsverk og gårdsbruk vil bli halvert. Det vil bli få og store bruk i de neste områdene på Østlandet og i Trøndelag. Distriktslandbruket vil blø. Rovdyrpolitikken må forbedres og lov om matkjedemakt må på plass. Vi må tørre å spørre for å få flere medlemmer. Det er viktig å vise politikerne at vi har en stor organisasjon i ryggen. Skal vi nå fram må vi ha en breiere allianse enn vi har nå.

Jordbruksforhandlingene må gi uttelling. Landbruk skal på dagsorden før valget ved fokus på partiene sine partiprogram, moderere det dårligste i høyrepartiene, og synliggjøre forskjeller

Bjørke mener landbruket er tjent med en jordbruksavtale til våren. Det lønner seg for bonden og det vil gjøre det lettere å få til andre ting. Men det blir ikke lett å få til avtale. Ap føler de allerede har strekt seg langt i tollsaken. Vi skal levere mer mat og da må vi få virkemidlene. Men det blir ikke mer matproduksjon uten inntekt. Gode virkemiddel er det viktigste virkemiddelet for å nå de jordbrukspolitiske målene. Konkurransedyktig inntekt for å sikre inntekt. Årets aksjoner var vellykket fordi vi hadde samme budskapet over hele landet, sa Bjørke.

Også prosjektleder **Harald Velsand** i Norges Bondelag hadde fokus på stortingsvalget neste høst, og var opptatt av mer utadrettet arbeid – på alle plan i organisasjonen

Tidligere landbruksminister **Bjarne Håkon Hanssen**, nå partner og seniorrådgiver i First House, var hyret inn for å gi de 120 deltakerne gode råd foran valgkampen. Hans råd var å definere det største problemet for landbruket akkurat nå, og utforme et strategisk budskap i forhold til dette. Er det største problemet at yrket bonde er i ferd med å smuldre bort? Bare 14 av 100 bønder har mer enn 90 prosent av inntekta fra landbruket. Hvem vil utdanne seg til et yrke som snart ikke finnes? Han påpekte at det å produsere mat krever kompetanse, som igjen krever utdanning og forskning. Skal ungdom velge denne utdanningsveien, må det være jobbmuligheter og karriereveier. Jeg ønsker meg en bondebevegelse som tør tenke nytt, sa Bjarne Håkon Hanssen.

I gruppearbeidet var det fokus på hva lokale Bondelag kan gjøre i forbindelse med valget neste høst. Debatten gikk livlig i gruppene bestående av en god blanding av møringer og trøndere.

Siste post første dag var lokallagsleder og coach i Namsskogan, **Øyvind Skarstad**, som tok for seg hvordan og hvorfor en skal sette seg mål for arbeidet i lokallaget. Han ga oss begrepet ”SMART i lokallagene”.

Det var lagt opp til en felles middag på Royal Garden Hotell for alle møtedeltagere. Nesten alle medlemsorganisasjonene i Midtnorsk Samarbeidsråd hadde lagt opp til møter for sine tillitsvalgte denne dagen. **Kolbjørn Frøseth** ledet denne middagen som samlet rundt 400 personer.

Midtnorsk Temakonferanse 8. november

Rundt 500 tillitsvalgte fra landbruksorganisasjonene i Midt-Norge møttes på Midtnorsk samarbeidsråd sin temakonferanse på Royal Garden Hotell i Trondheim torsdag 8. november.

Deltakere var lokale og regionale tillitsvalgte i Midt-Norge i følgende organisasjoner: Nortura, Tine, Felleskjøpet Agri, Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal, Hoff, Gjensidige, Landkreditt, Allskog, de tre fylkesbondelagene, de tre fylkessmåbrukerlagene og de tre fylkesorg av Norsk Landbruksrådgiving.

Fylkesleder Lars Morten Rosmo ønsket velkommen til temakonferansen.

Landbruks- og matminister **Trygve Slagsvold Vedum** var første innleder på konferansen, der han så inn i glasskula: 20 prosent økt produksjon i 2032, hvor skjer den og hvem produserer?

For å lykkes med å øke norsk matproduksjon, må det være lønnsomt å produsere mat. Det gjorde landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum klart da han møtte 500 bønder fra Midt-Norge på temakonferansen.

Vi avgjør selv hvor stor støtte norsk landbruk skal ha framover. Men da må vi fortelle det norske folk hvor viktig norsk matproduksjon er. Noen ønsker å snakke norsk landbruk ned. Deres jobb er å snakke landbruket opp, sa Vedum til forsamlingen. Han forsvarte tollendringen og sa den var helt nødvendig. Kronetoll fungerte ikke lenger på grunn av prisstigning. Om en kjede hadde bestemt seg for å importere gul ost i stedet for norsk, kunne 10-15 prosent av norsk melkeproduksjon blitt utradert på et blunk, påpekte han. Det mest forstemmende med tolldebatten er reaksjonene som kom. Erna Solberg sa at det var usolidarisk mot Hellas å endre tollen. Men det ville ikke blitt så mye bedre på landsbygda i Hellas om vi la ned landbruket i Gausdal.

Statsråden påpekte at den unike norske modellen, der næringa gjennom jordbruksavtalen er med på å bestemme hvordan staten skal bruke sine penger, er i fare. Han ble utfordret til å svare på hva som må til for å øke den norske matproduksjonen med 20 prosent de neste 20 årene, i tråd med målet i landbruks- og matmeldinga. Det skal gå an å leve av landbruk. Det er ikke nok med luft og kjærlighet. Bønder må tjene penger. Det må være økonomi i botn, sa han.

Han fikk også spørsmål om hva han vil gjøre for å beholde melkeproduksjonen. Etter først å ha snakket mye om storfekjøtt, sa han at melkeproduksjon er en del av planen. - Det må jobbes med lønnsomhet i alle produksjoner, sa han.

For å kunne øke matproduksjonen, er det også helt avgjørende å øke forskning knyttet direkte opp til målet om å øke produksjonen. Forskninga må ha fokus på agronomi, og skje i tett samarbeid med bøndene, påpekte landbruksministeren.

Paneldebatt

Senere på dagen ble et panel med ledere i landbruksorganisasjonene utfordret til å snakke om de viktigste organisasjonsmessige utfordringer i sin organisasjon.

Følgende ledere stilte: Trond Reiersrud (Tine), Sveinung Svebestad (Nortura), Bjørnar Schei (FKA), Merete Furuberg (NBS), Nils T Bjørke (NB), Bjørn Mathisen (NL) og Ole H. Bakke (Allskog).

Paneldebatten ble ledet av informasjonssjef i TINE Midt-Norge, Øystein Syrstad.

Konkurransekraft og matkjedemakt, var tema for Eli Reistad, som er medlem i Matkjedeutvalget.

Leder for Landbrukets utredningskontor, Christian Anton Smedshaug, avsluttet temakonferansen med foredrag om hvordan kan en vellykket politisk modell fremstå som et problem.

Programmet ble godt mottatt av møtedeltakerne og evalueringen viste at dette arrangementet bør gjentas med jevne mellomrom, kanskje hvert tredje år.

Verving og verveutvalget 2012

Verveutvalget i Sør-Trøndelag Bondelag har bestått av Hilde Haugdahl Humstad (leder), Jan Egil Tillereggen og Helge Idar Bjerkseth. Org sjef Jon Gisle Vikan har vært sekretær fram til oktober. Berit JS Storrø tok over sekretærfunksjonen fra 1. oktober.

Verveutvalget har hatt to telefonmøter, 23.04.12 og 04.12.12.

Verveutvalget fikk i ansvar fra fylkesstyret å gjennomføre ekstraordinært vervetiltak. Det ble ansatt en "profesjonell" verver som i samarbeid med lokallagsstyrene skulle identifisere potensielle medlemmer, ringer dem opp og sende dem materiell og ringe dem opp en gang til.

Det ble søkt Norges Bondelag om midler til ekstraordinære vervetiltak. Norvald Berre ble ansatt til å verve medlemmer for åtte lokallag etter at lokallagene "vasket" listene over potensielle medlemmer. Berre måtte trekke seg fra prosjektet, og tiltaket stoppet opp.

Tabell over medlemsutvikling i 2012:

Medlemsutvikling 2012 (Per 31.12.2012)						
Fylke	**Pr. 01.01.2012**	**Pr. 31.12.2012**	**Endring**	**Nye**	**Total avgang**	**% vis endring**
SØR-TRØNDELAG BONDELAG	4309	4293	-16	88	104	-O,4%

"Tørre å spørre" og verveansvarlige i lokallagene

Norges Bondelag sin vervekampanje "Tørre å spørre" gikk i perioden 1. oktober til 31. desember og ga Sør-Trøndelag Bondelag 88 nye medlemmer. I hele landet ga kampanjen 988 nye medlemmer.

Vedtektsendring på årsmøte i Norges Bondelag medførte at lokallagene skal velge verveansvarlig i styret. 16 av 36 lokallag har det etter årsmøter og styremøter før jul 2012.

Gjennom "Tørre å spørre" har verving fått fokus ved at fylkesstyret fikk opplæring i verving i desember. Verving var også deltema på kurs for lokale tillitsvalgte i november og desember. Verveutvalget bestemte 04.12.12 å gjennomføre et kurs for de verveansvarlige i lokallagene i februar 2013.

Opplæring tillitsvalgte og opplæringsutvalget 2012

Opplæringsutvalget har bestått av Nina Vangen Ranøien (leder), Johnny Foss og Siri Voll Dombu. Sekretariat har vært Anne K Føll fram til 1. oktober og Berit JS Storrø fra 1. oktober.

Opplæringsutvalget har hatt fem møter hvorav ett telefonmøte. Opplæringsutvalget har tatt opp sak om fornying av "Den grønne skolen", diskutert hvordan opplæringstilbudet skal gis (1-dagers, 2-dagers, kveldskurs), laget søknad og framdriftsplan for "Odelscamp", gjennomført kvinnekonferansen "Kvinner Kan – levva livet nå?!", fire grunnleggende kurs for lokale tillitsvalgte og et temakurs med hjelp fra landbruksdirektør Tore Bjørkli.

Saken om "Den grønne skolen" er omtalt under fylkesstyret.

Temakurs "Hvordan bli bedre til å presentere landbruket"

Dette ble gjennomført som kveldskurs for bondelaga på Fosen 25. oktober på Rissa hotell med tilsammen 17 deltagere. Tore Bjørkli presenterte landbruket på Fosen og betydningen av det. Bjørkli ga stolthetsfølelse til bøndene. Opplæringsutvalget ønsker videreutvikle konseptet og tenker legg inn opplegg med tips og erfaringer med politiker- og mediakontakt i tillegg til det landbruksdirektøren bidrar med.

Kurs for lokale tillitsvalgte

Det ble tilbudt kurs for lokale tillitsvalgte på kveldstid seks steder i uke 48 og 49. Kursene ble gjennomført på Berkåk, Røros, Ørland og Trondheim, mens Snillfjord og Åfjord ble avlyst.

Til sammen deltok 56 styremedlemmer fra til sammen 17 bondelag. Hele fylkesstyret ble tatt i bruk for å gjennomføre kursene.

Tema på kursene var "må-bør-kan" og "årshjul" i lokallagene, hva en finner på hjemmesiden, "SMART" målsetting i lokallagene, vervekampanjen "Tørre å spørre" og politisk innflytelse lokalt.

Kvinner Kan – Levva livet – nå?! 3. november 2012

"Kvinner Kan" ble for fjerde gang arrangert av Sør-Trøndelag Bondelag med økonomisk støtte fra Sør-Trøndelag Fylkeskommune. Program og opplegg ble utarbeidet av Audun Hageskal, Nina Vangen Ranøien, Anne Kindseth Føll, Siri Voll Dombu og Johnny Foss. Det ble inngått samarbeidsavtale med Ingunn Rekstad fra "Moment Events". Årets konferanse var lagt til Royal Garden Hotell i Trondheim.

Moment Events bidro med hjelp til layout på postkort, brosjyrer og hjemmeside, samt markedsføring og deler av teknisk gjennomføring.

Til konferansen var det 86 påmeldte kvinner med god spredning i alder. De fleste hadde tilknytning til landbruk, men det var også en del knyttet til andre typer bedrifter og/eller politikk. 76 kvinner deltok på konferansen sammen med arrangør, foredragsholdere og konferansier.

Konferansen startet med lunsj; Royal Gardens "brainfood".

Nina Vangen Ranøien fra fylkesstyret i Sør-Trøndelag Bondelag ønsket velkommen og åpnet konferansen.

Aasmund Nordstoga, artist og bonde fra Vinje, var årets konferansier. Han laget et stev til hver innleder, og sydde konferansen sammen med fortellinger og sanger fra Trøndelag.

”Beinløs, men ikke rådløs” ved Liv Tone Lind, OL-gullvinner og deltager i ”Ingen grenser”. Ståpåvilje, optimist, drømmer, motivasjon og støtteapparat.

”Du må våge for å vinne” ved Ann-Kristin Johansen, Dynamisk Helse AS.
Sykepleieren som satte sammen tanker fra spillverdenen og sosiale media, fikk gründerhjelp og fikk til en ”førstehjelps-app” som gjorde henne til Årets Oppfinner 2011 i sykepleierforbundet.

”Inn på tunet gjennom 10 år” ved Astrid Forseth, Busklein gård.
Erfaringer og hverdagsbilder fra livet på Inn på tunet-gården.

”Lagspill, samarbeid og motivasjon” ved Marit Breivik, tidligere landslagstrener i håndball.
Godmappa vår, team som metode (familiens støvsugerteam), energistyring og redskapet humor.

Studieforbundet Næring og Samfunn

Bygdefolkets Studieforbund og Populus Studieforbundet folkeopplysning gjorde 7. november 2011 vedtak om oppløsning og fusjon, og fra 1. januar 2012 har vi hatt Studieforbundet Næring og Samfunn, Nordenfjeldske.

SNS Nordenfjeldske dekker Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms, Finnmark og Svalbard.Det ble rapportert inn 9 studieringer med til sammen 63 deltagere ”Foran Jordbruksforhandlingene”.

Landbrukshelga ble gjennomført 17.-18. mars på Stav Gjestegård. Det ble gjennomført kurs i birøkt, eierskifte, hageplanlegging og fôring fra kalv til sinku. Til sammen var det 35 deltagere. Sør-Trøndelag Fylkeskommune har lagt kniven på strupen og kurshelga i 2013 kan bli den siste hvis vi ikke får opp deltagertallet betraktelig.

Skattekurs for samarbeidende regnskapskontor

Norges Bondelags avdeling for Regnskap og Juridisk service har etablert samarbeid med en rekke regnskapskontor i fylket. Bondelagets skattekurs arrangeres eksklusivt for de ansatte på disse regnskapskontorene. Skattekurset har som målsetning å gi en bred gjennomgang av relevante skatte- og avgiftsfaglige nyheter slik at regnskapsfører er faglig oppdatert til det kommende årsoppgjør. Fylkeskontoret er administrativt ansvarlig for disse skattekursene.

I 2012 hadde vi 124 regnskapsførere på kurs på Hotel Røros i tidsrommet 21.11-23.11. Deltakerne kom både fra Sør- og Nord-Trøndelag, og noen få fra Hedmark. Fylkeskontoret er representert på kursene.

Foredragsholdere var Rune T, Rylandsholm og Pål Kristian Ormstad fra Norges Bondelag, samt Kari Helene Fossum og Håvard Bjørgen fra Skatt Midt.

Tema som ble tatt opp i årets skattekurs var:

Skatteetaten : Ekstern bruk av driftsmidler, oppregulering av kostpris, realisasjon av melkekvote og samdrifter og moms.

Norges Bondelag: Skatteoppgjøret 2012, utgifter til kost og losji, hestehold som næring, pensjon, foretaksformer, eiendomsskatt og dommer og uttalelser.

Bondeprisen 2012

Sør-Trøndelag Landbruksselskaps Bondepris 2012 ble på Midtnorsk Temakonferanse 8. november tildelt Halvor Braa fra Byneset. Han fikk prisen fordi han er et godt eksempel på en aktiv, godt utdannet og engasjert bonde som også har engasjert seg som tillitsvalgt.

Halvor Braa er utdannet innen landbruk og har gått både landbruksskole og 3 år på Høgskolen i Nord-Trøndelag, ved husdyrlinja. Han overtok i 2008 hjemgården etter sine foreldre og ble heltidsbonde. Før det forpaktet han en nabogård med eggproduksjon i fem år. Han har vist et stort engasjement for landbruket og driver selv allsidig drift der han utnytter gårdens ressurser på en svært god måte.

Lars Morten Rosmo foresto utdelingen.

Fylkesstyret 2012

Styret hatt 11 møter og i tillegg orienterende telefonmøter. Styret har behandlet 52 saker. Fylkesstyret har evaluert sitt eget arbeid i 2012 og har arbeidet med å gjennomføre forbedringer jfr. evalueringene. Styret har en styreinstruks vedtatt i 2011.

Styret har behandlet ordinære saker som regnskap, budsjett, arbeidsplan og rapport arbeidsplan og har i tillegg fattet følgende uttalelser og høringssvar.

Utdrag av de viktigste sakene fylkesstyret har jobbet med

Årets lokallag

Styret i Sør-Trøndelag Bondelag utnevner Klæbu Bondelag til årets lokallag i Sør-Trøndelag. Styret nominerer Klæbu Bondelag til Årets Lokallag overfor styret i Norges Bondelag. Klæbu Bondelag har i en årrekke vært en av de mest aktive lokallagene i Sør-Trøndelag.

Innspill jordbruksforhandlingene

De utviklingstrekkene vi har sett for landbruket i Sør-Trøndelag fortsetter også i 2012. Selv om vi opprettholder produksjonsvolumet i de fleste produksjoner øker gjennomsnittsalderen for brukerne og investerings og fornyingstakten avtar. Kostnadene for de som fornyer driftsapparatet har økt betydelig og gjennomsnittlig gjeld øker. Kostnadsutviklinga for næringa fører og til at inntektsutviklinga i næringa er bekymringsfull.

Stor arbeidsbelastning og dårlig lønnsomhet er et hinder for rekruttering. Sør-Trøndelag Bondelag forutsetter at kravet i årets jordbruksoppgjør prioriterer å bedre inntektsutviklinga og muligheten for avløsning slik at landbruket nærmer seg inntekts og arbeidsforhold for andre yrkesgrupper

Våre krav:

- Jordbruket skal ha dekket kostnadsveksten .
- Jordbruket skal ha en kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper.
- Jordbruket skal gis muligheter for en heving av inntektsnivået ut over en kronemessig lik utvikling
- Det er stor og økende underdekning av norsk storfekjøtt. Det må utarbeides en nasjonal strategi for å øke denne produksjonen i Norge som munner ut i en handlingsplan med konkrete mål og virkemidler. Det haster å få opp produksjonen, og virkemiddelapparatet må styrkes allerede ved jordbruksoppgjøret 2012.
- Det må legges større ambisjoner for å øke norsk kornproduksjon. Det må utarbeides en nasjonal strategi for å øke kornproduksjonen som munner ut i en handlingsplan med konkrete mål og virkemidler. Det er viktig at virkemiddelapparatet styrkes allerede i jordbruksoppgjøret 2012.
- Distriktssatsing: Sør-Trøndelag Bondelag vil følge opp landbruksmeldinga sin satsing på distriktslandbruket, og prioritere dette i årets jordbruksoppgjør.

Budsjettoverføringer

Prioritering av ulike typer budsjettmidler. Sør-Trøndelag Bondelag ønsker å prioritere følgende budsjettvirkemidler.

- Økte arealtilskudd grovfor, beitedyr, utmarksbeite, største økning for de største arealene. Økte husdyrtilskudd til storfe, ku, sau og lam. Største økning for de største dyretall. Fjerne toppavgrensning tilskudd (7-8 mill kr).
- Økte tilskudd til beite. Tilskudd gis til dyr på beite, både innmarks- og utmarksbeite.

- Økt bunnfradrag fra 3.000 kr til 5.000 kr. En økning av bunnfradraget kan øremerkes et nytt grøftetilskudd
- Økte toppavgrensing avløsermidler
- Vi ønsker et virkelig løft når det gjelder investeringsvirkemidler, men har liten tro på at vi kan få til en økning fullstendig utenfor ramma. For å markere behovet for en stor satsing på investeringer i jordbruket foreslår vi at LUF styrkes med 500 mill kr og øremerkes investering i nye driftsbygninger. Vi forutsetter en modell som presentert av Norges Bondelag med økte satser ved økte kostnader.
- Ingen endringer i arealtilskudd korn, potet, grønnsaker. Ingen endringer i tilskudd til økologisk landbruk, bortsett fra grovforareal. Ingen endringer i husdyrtilskudd svin og fjørfe

Innspillene er sendt Norges Bondelag og vi gjennomslag.

Pris

Det må prioriteres å få utvidet prosenttollen til også å gjelde ost og andre foredlete melkeprodukter. Også importen av bearbeidet kornprodukter i form av halvfabrikata av brød og kaker øker kraftig og det er bekymring omkring markedet for norsk korn i framtida. Selv om det er underskudd i markedet er det også press på kjøttprisen på grunn av import. På bakgrunn av ulike markedsvurderinger, foreslår vi prisøkninger for 2012.

Det bør være mulig å ta ut store deler av kostnadsvekten i økte målpriser. Annet næringsliv gjør jo det nærmest automatisk. Nå er det stor usikkerhet ennå omkring kostnadsveksten og "overhenget" (pluss eller minus), samt økte inntekter på grunn av økt volum i produksjonen, slik at dette blir et regnestykke i slutten av neste måned. Men utgangspunktet må være at kostnadsveksten skal kunne tas ut med høyere priser, mens inntektsveksten bør komme i form av økte overføringer.

Innspillet er sendt Norges Bondelag og alle politiske parti i Sør-Trøndelag. Hos Norges Bondelag fikk vi gjennomslag.

Regional planstrategi

Sør-Trøndelag Bondelag mener at den felles Planstrategi må ha et eget kapittel om utfordringene i regionen knyttet til samferdsel/boligutvikling/næringsutvikling og jordvern. Vi mener at fylkespolitikerne i Trøndelag må ha en Planstrategi som tar inn over seg at nedbygging av jordbruksareal skal reduseres med rundt 1/3 i forhold til dagens situasjon, samt de føringer som Regjeringen blant annet legger i den nye Landbruksmeldingen når det gjelder regional arealforvaltning.

Vi mener også at Planstrategien i mye større grad må beskrive de føringer som legges for kommunal arealforvaltning. Sør-Trøndelag Bondelag mener at all arealforvaltning må sees i større sammenheng enn kommunevis, og at kommunene i langt større grad enn nå må forholde seg til regionale føringer. Planstrategien er alt for lite offensiv og konkret på dette området.
For øvrig ga styret innspill på bosettingsspørsmål, rovdyr og FoU.

Innspillene er sendt Sør-Trøndelag Fylkeskommune, og vi ble ikke hørt i denne runden.

Planprogram for Regional Planstrategi

De største motsetningene går på jordvern, arealbruk, næringsutvikling og miljø/klima. Regjeringen foreslår en konsentrert tettstedutvikling for å redusere utslipp av klimagasser ved reduserte transportbehov. Dette ble blant annet avgjørende ved nedbygging av Torgård på Heimdal, der jordvernet tapte opp mot regjeringens vurdering av klimaregnskapet.

Styret i Sør-Trøndelag oppfordrer Sør-Trøndelag Fylkeskommune og de største byene i fylket til å tenke nytt når det gjelder tettstedsutvikling, næringsutvikling, jordvern og klima. Dersom en skal kunne ta vare på den verdifulle matkornjorda nær byene må tettstedsutviklingen skje på en annen måte enn at en bare sprer bebyggelsen utover rundt bykjernen som ringer i et vann.

Styret i Sør-Trøndelag Bondelag viser til den utvikling som har skjedd innen offentlig transport i Trondheim, med busser drevet på gass og på elektrisitet. Vi mener at dersom en legger opp til en miljøvennlig offentlig transport kan klimaregnskapet ved å bygge noe mer spredt bli positivt. Dette er en utredning som Sør-Trøndelag Bondelag mener må med i planprogrammet.

Videre mener vi at når det gjelder arealbruken i fjell- og utmarksområdene, må det utredes om hvorvidt en kan kombinere skogsveibygging, bygging av infrastruktur til beitenæringen (Sanketrøer, gjerder, veier, osv), hyttebygging osv med andre interesser, blant annet reindriftsnæringen og hensynet til naturen.

Innspillene er sendt Sør-Trøndelag Fylkeskommune. Planprogrammet er ikke vedtatt enda i 2012.

Statens vegvesen og innsigelsesmyndigheten

Alle veiplaner skal gå via kommunal planlegging og reguleringsplan, og kommunen fatter aller nødvendige vedtak om trasevalg osv gjennom reguleringsplan. Kommunestyret er således sentral i all veiplanlegging. Når det gjelder mindre veisaker som kommunale veier, avkjørselsaker til hytte- og boligfelt, osv er kommunene eneansvarlige for planleggingen. Da er Statens Vegvesen er høringsinstans og innsigelsesmyndighet. Statens Vegvesen skal påse blant annet at nasjonale retningslinjer m.h.t. trafikksikkerhet overholdes. Dette er et ryddig forhold.

Imidlertid kommer Statens Vegvesen i en klar dobbeltrolle der de både prosjekterer, planlegger og kjemper for sine egne foretrukne veitraséer. De får en uforholdsmessig maktposisjon i de samfunnsmessige vurderinger om hvor veiene skal gå. Det største myndighetsovergrepet skjer overfor kommunene. Statens Vegvesen har arbeidsrutiner som går ut på at de muntlig og uoffisielt truer med innsigelse dersom ikke kommunens politikere går med på deres forslag om trasevalg. Videre sitter de med den største kompetansen om veiprosjekter, kostnader, osv og truer med at dersom vegen legges andre steder enn Statens Vegvesen sitt forslag, blir den svært mye dyrere og hele veiprosjektet blir forsinket.

De fleste kommunestyrer har ikke magemål til å stå imot slike trusler. Resultatet er at veiene føres frem til store lokale protester fra innbyggere, bønder, bøndenes organisasjoner, miljøorganisasjoner osv. Konfliktnivået blir unødvendig høyt og det tas ikke alltid de riktige samfunnsmessige avgjørelser. Videre ser en ofte også at veiprosessene tar unødig lang tid da lokale politikere har en tendens til å utsette saker med høyt konfliktnivå. Derfor foreslås det at muligheten for Statens Vegvesen til å legge ned innsigelse begrenses til private og kommunale veier, og at Statens Vegvesen blir fratatt muligheten til innsigelse for store veiprosjekt som de se selv planlegger og prosjekter. Statens innsigelsesmyndighet er likevel ivaretatt gjennom fylkesmannen, men en hindrer på denne måte maktmisbruk fra Statens Vegvesen sin side overfor kommunen.

Innspillene er sendt samferdselsminister Marit Arnstad. Ikke fått svar.

Nytt Åpen Gård utvalg

Fylkesstyret har ved tidligere anledninger diskutert at det bør opprettes et Åpen Gård-utvalg. På fylkesstyremøtet 20. november 2012 ble Nina Ranøien utnevnt til å lede et slikt utvalg. Øvrige medlemmer i utvalget: Tor Glørstad, Malvik Bondelag og Kari Åker, Rissa Bondelag.

Mandat for Åpen Gård utvalget i Sør-Trøndelag Bondelag: "Lage forslag til beskrivelse av oppgave-og ansvarsfordeling mellom lokallag og fylkeslag. Lage rulleringsplan for hvor og hvor ofte Åpen Gård skal arrangeres i Sør-Trøndelag. Kontakte lokallagene og oppmuntre til en rullering av Åpen Gård nær de største befolkningssentrene i fylket."

Norges Bondelags styringsmodell og organisering

Sør-Trøndelag Bondelag støtter utvalgets argumentasjon både i forhold til kontakten mot samvirke og ryddige beslutningssløyfer. Sør-Trøndelag Bondelag mener det er riktig å beholde dagens styringsmodell, men at denne bør justeres. Sør-Trøndelag Bondelag mener det er viktig å vitalisere årsmøtet i Norges Bondelag. Dette må være, og må oppfattes blant deltagerne som, Norges Bondelags viktigste organ.

Det må være styret i Norges Bondelag sitt ansvar for å løfte de viktige spørsmålene og utfordringene inn i årsmøtet. Temaene og problemstillingene kan gjerne være jobbet med og kjent i organisasjonen. Dette medfører at problemstillingene bør være adressert av styret på et tidlig tidspunkt.

På denne måten sikrer vi også at organisasjonen diskuterer og avklarer viktige spørsmål. Sør-Trøndelag Bondelag er enig i de endringene som foreslås, og vil også her peke på behovet for å adressere de viktige spørsmålene til Representantskapet. Sør-Trøndelag Bondelag legger stor vekt på vitalisering av årsmøtet og mener representantskapet før årsmøtet tar bort energien fra årsmøtet og bør kuttes ut.

Nytt verveprosjekt

Styret i Sør-Trøndelag Bondelag er bekymret over medlemsutvikling de to siste årene og satte i gang et verveprosjekt i 2012.

Tiltaket er beskrevet tidligere i årsmeldingen under "Verving og verveutvalget 2012".

Høring "Meld. St 9 Landbruks- og matpolitikken – velkommen til bords"

Meldinga har gode målsettinger på viktige områder for å sikre produksjonen av nok kvalitetsmat til den norske befolkninga, og er tydelig på behovet for et sterkt importvern. Det mangler imidlertid forslag til virkemiddelbruk for å nå målsettingene på flere viktige områder, blant annet jordvern. Det må utarbeides konkrete virkemidler for å stoppe nedbygginga av matjord. Sør-Trøndelag Bondelag forutsetter at styrking av enkeltregioner ikke må føre til dårligere rammebetingelser for andre regioner. Det mangler videre gode nok målsetninger og virkemidler i inntekts- og investeringspolitikken. For øvrig ser vi gode muligheter til å bidra til å konkretisere virkemiddelbruken og videreutvikle inntektspolitikken. Sør-Trøndelag Bondelag mener det er viktig å få bredest mulig tilslutning for den nye meldinga i Stortinget.

Landbruksmeldinga må ha et klarere inntektsmål, og det må skisseres tiltak for å nå måla. Kostnadsveksten må tas hensyn til slik at inntektsmålet blir reelt, og målet må være å tette inntektsgapet på kortest mulig tid. Landbrukets inntektsutvikling må sees i sammenheng med kostnadsutviklingen i næringa. Kunne en oppretta et fond med skattefordel (tilsvarende skogfond) for finansiering av større investeringer som utbedring av driftsbygninger?

Det er avgjørende for utviklinga av en moderne velferdsstat at regjeringa i en stortingsmelding om mat og landbruk har ambisjon om å øke matproduksjonen i Norge i takt med befolkningsveksten. Norge må øke matproduksjonen med om lag 20 prosent for å opprettholde selvforsyninga fram mot 2030. Regjeringa sin ambisjon om å nå dette målet viser at vi som land tar vår del av ansvaret for å produsere nok mat i en verden der klimaendringer, endra forbruks vaner og sosial uro utfordrer matsikkerheten. Dette forplikter overfor forbrukeren og landbruket.

Regjeringa skal ha ros for at den vurderer å innføre en egen statlig planretningslinje for jordvern med geografisk differensiert politikk, men Sør-Trøndelag Bondelag er redd for at dette ikke blir fulgt godt nok opp i det lokale og regionale planarbeidet. Vi hadde forventa tydeligere virkemidler for å redusere nedbygginga av matjord.

Det er bra at Regjeringa så tydelig beskriver viktigheten av et sterkt importvern for å kunne nå de landbrukspolitiske målene, og at markedsordningene skal videreføres. Dette er nødvendig for å sikre produksjon av norsk mat. Det er positivt at klimautfordringer og bærekraft blir grundig omtalt i landbruksmeldinga. Dette er de viktigste utfordringene verden står overfor i dag. Vi ser

imidlertid en konflikt mellom at landbruket skal være bærekraftig og at en samtidig skal øke produksjonen.

Det er bra at meldinga legger vekt på kompetanseutvikling i landbruket og vil utvikle en fagbrevsutdanning. Sør-Trøndelag Bondelag og Sør-Trøndelag Fylkeskommune har tidligere søkt om et prøveprosjekt for fagbrev i landbruket. Meldinga er lite ambisiøs når det kommer til forskning. Her burde det vært satt klarere mål og virkemidler. Landbruket i Trøndelag har langt større ambisjoner for Fou-satsing innenfor næringa. Meldinga gir rom for denne satsinga og vårt mål er å få med sentrale myndigheter i dette arbeidet.

Høring om ny E6 Melhus

Sør-Trøndelag Bondelag er meget skuffet over at det forslaget som sparer mest dyrkajord ikke blir lagt ut i den videre prosessen med E6 Hage Bru til Skjerdingstad. Vi mener dette er en meget udemokratisk handling fra Melhus Formannskap sin side. Det vises også til uttalelser fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og mener at Melhus Formannskap legger opp til en høringsprosess som skaper unødige konflikter og som vil måtte avstedkomme innsigelser fra overordnet myndighet.

De to forslaga Melhus kommune har sendt ut på høring bruker et unødvendig stort areal førsteklasses matjord til vei. I tillegg vil det gå med store arealer til anna næring som kommer som en følge av veitraséen. Sør-Trøndelag Bondelag sin alternative veitrase, som både forbruker svært mye mindre matjord, og gir muligheter for konfliktløse næringsarealer på steingrunn, i tillegg til at landskap, bomiljø og fellesgoder i dalbunnen ivaretas. Vi mener at en vei gjennom dalbunnen i Gauldalen er en svært lite fremtidsretta løsning, og vi oppfordrer beslutningstakere til å frigjøre seg fra kostnader, og tenke lurt og fremtidsretta, for både vår egen del og fremtidige generasjoner som skal bo i Melhus.

Vegvesenets hovedalternativ legger beslag på den mest kritiske ressursen som er matjorda, mens bondelagets alternativ i hovedsak berører lite produktiv utmark. De store mengdene sprengningsmasse som vil oppstå ved valg av alt 3, vurderes av Statens vegvesen som et problem, men dette vil tvert i mot være en verdifull ressurs til veibygging, elveforbygging, næringsarealer og eventuell godsterminal. Se vedlagte uttalelse fra Syltern for dokumentasjon. Dersom steinmassen verdsettes til kr 100 pr kubikkmeter, reduseres kostnaden for alt 3b med ca 280 millioner kroner.Gaula er vektlagt svært lite, og elva er både en viktig økonomisk ressurs og en ressurs i Vegvesenets hovedalternativ vil kreve riving av en rekke boliger, i tillegg til at en rekke boliger vil komme i nærheten av veien.Ved valg av alternativ 3 vil anleggsperioden kunne foregå uforstyrret og uten å belaste gamle E6 i byggeperioden.

Sør-Trøndelag Bondelag vil oppfordre Melhus kommune til å ta med det tredje alternativ i sitt videre arbeid med E6 Hage Bru – Skjerdingstad. Vi vil peke på at Statens Vegvesen ikke er en troverdig part når det gjelder fordeler og ulemper ved ulike trasévalg. Statens Vegvesen har

hele tiden arbeidet for en veitrasé i dalbotnen. De verdier som matjord og miljø utgjør er ikke tilstrekkelig vurdert og verdsatt i konsekvensutredningene. Det er årsaken til av alternativ trasé utenom dalbotnen blir beskrevet med "netto negativ samfunnsnytte".

Innspillet er sendt Melhus kommune. Vi fikk ikke gjennomslag der.

Høring økologisk handlingsplan for Trøndelag

Det nasjonale målet om 15 prosent økologisk produksjon innen 2015 er ett av de mest konkrete mål i landbrukspolitikken. Når det gjelder økologisk produksjon har Trøndelagsregionen forutsetninger som gjør at en kan bidra i større grad enn andre regioner til at dette målet blir nådd på landsbasis. Trøndelag satser på å bli økologisk foregangsregion, og målet i denne satsinga er å komme opp i minimum 20 % for å bidra til at regjeringas målsetting blir oppfylt. Det er derfor naturlig at den regionale handlingsplanen følge opp dette. I tillegg ønsker Sør-Trøndelag Bondelag at det settes opp produksjonsmål for økologiske produkter fra landbruket, som er i tråd med etterspørselen i markedet. Et produksjonsmål ville gi bedre måltall for foredlingsindustrien og gi øko-produsenter insentiver til å øke arealproduktiviteten.

En del av hovedutfordringene i økologisk landbruk har vært markedet. Dobling av markedet høres ambisiøst ut, særlig da det ikke er knyttet konkrete tiltak akkurat opp mot dette målet.

Når det gjelder "Mål for økologisk handlingsplan 2011 – 2015" vil vi bemerke følgende:

1. Det synes unaturlig at Handlingsplanen skal starte i fjoråret, som er lagt bak oss
2. Delmålene er ambisiøse sett i forhold til tidligere utvikling og trenden en nå ser, med utflating av areal og antall.
3. Det er for liten sammenheng med planen og de øvrige overordnete planene for utvikling av landbruket i Trøndelag, blant annet tiltakene for oppfølging av Trøndersk Landbruksmelding. Når det blant annet gjelder kompetanseutvikling bør det knyttes opp mot "Kompetanseløft for Trøndelag"
4. Tiltakene er nevnt stikkordsvis, men mangler en beskrivelse over hva de innebærer. Det er heller ingen beskrivelse over hvem som skal iverksette de ulike tiltakene og hvordan de skal finansieres.

For øvrig går styret i Sør-Trøndelag Bondelag inn for at og klimaregnskapet nevnes når det gjelder øko-landbruket, og at det regnes både økt og redusert forbruk av fossilt brensel samt andre klimafaktorer.
I hovedsak er dette en meget enkel Handlingsplan med klare mangler på et mer beskrivende plan. For at Handlingsplanen skal ha noen effekt opp mot de organisasjoner og institusjoner den er ment å omfatte, bør den inneholde noe om arbeidsfordeling og områder som de enkelte bør forplikte seg til.

Innspillene er sendt Fylkesmannes avdeling for landbruk og bygdeutvikling .

Fornying av den Grønne Skole

Opplæringsutvalget har, etter en gjennomgang av det tilgjengelige materialet i den grønne skole, i lengre tid konkludert med at det er på tide med en fornyingsprosess. Per i dag er informasjonen basert på en forholdsvis ung målgruppe (opp til 10 år), mens mangelen på materiell til "eldre barn" (10-18 år) er stor. I tillegg er det materialet som er tilgjengelig mer eller mindre utdatert og usikkerheten rundt hvorvidt det faktisk blir tatt i bruk er stor.

Utover informasjonsmateriell, anses behovet for utbedring av profileringsarbeidet mot denne målgruppen som stort. Blant annet har presentasjoner i skolen og på yrkesmesser blitt en viktig arena for rekruttering til grønn utdanning og informasjonsspreding blant elever i ungdomsskole og videregående. Det er merkbart at landbruksutdanning har forholdsvis lav status i flere omgangskretser, og at det må et løft til for å øke interessen og nysgjerrigheten blant de unge. For å kunne gjennomføre dette kreves det folk som vet å kunne framstille landbruket på en riktig måte. Kurs i rekrutteringsarbeid og "hvordan presentere landbruket for unge på en inspirerende måte på 3 minutter" vil være nyttig forhåndsarbeid for å få gjennomført en slik satsing. Et slikt opplegg kan også gjennomføres i samarbeid med andre landbruksaktører som anser rekruttering som et viktig område.

Opplæringsutvalget ser også viktigheten av å knytte landbruket opp i mot skolens læreplaner. Det foreslås derfor å etablere en bedre dialog med fylkets skoler, samt gå til anskaffelse av læreplanene fra ungdomsskole og videregående, for å kunne finne områder hvor landbruket passer inn som en naturlig arena for kunnskapsformidling. Det må utarbeides tverrfaglige opplegg/foredrag som skal være lett tilgjengelige og kan tas i bruk av tillitsvalgte og eventuelt lærere ved ønske/behov. I tillegg må det spores opp og skoleres gode representanter/vertsskap som kan benyttes ved eventuelle gårdsbesøk fra skolene, hvor praktiske eksempler fra pensum og læreplan kan vises i praksis.

Saken er sendt Norges Bondelag og vi avventer svar derfra.

Forslag til forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak.

Sør-Trøndelag Bondelag ga følgende innspill i høringsuttalelse oversendt Fylkesmannen i Nord-Trøndelag:

§ 5 Tiltak med tapsreduserende effekt:
Vi er enige om at tilsyn av husdyr på beite er en ordinær del av husdyrholdet. Dette gjøres da også av alle husdyrholdere, gjerne i samarbeid med andre. Det er vanlig med tilsyn flere

ganger i uka. Dette skjer i form av turer i beiteområdet der en visuelt vurderer atferden til dyra. I spesielle tilfeller og i spesielle perioder av året vil det være aktuelt med enda mer intensivt tilsyn som en ordinær del av drifta.

Vi vil presisere at utvidet tilsyn alene, uten kombinasjon med andre tiltak må dekkes. Når det oppdages unormal atferd og dersom det finnes døde og skada dyr. Da må det settes i gang et mye mer omfattende tilsyn og arbeide for å registrere omfang av problemene. Dette er det aller viktigste tiltak for å hindre videre utvikling av en skadesituasjon og sette i gang aktive tiltak for å bedre sitasjonen. Dette kan være i form av tidlig nedsanking, uttak av skadegjørere eller annet. Sør-Trøndelag Bondelag er meget uenig i DN sin vurdering om at slikt intensivt tilsyn ikke har skadebegrensende effekt. Tidlig i en skadesituasjon er dette ett av de aller viktigste tiltakene.

§ 10 Nasjonale satser:
Vi har ingen kommentarer til fastsetting av nasjonale satser.

Høring på Planprogram for Regional Plan for Dovrefjellområdet.

Sør-Trøndelag Bondelag viser til Planprogram for Regional Plan for Dovrefjellområdet og høringsbrev fra Oppland Fylkeskommune av 14. juni 2012, og har sendt følgende innspill:

I punkt 2.2 ”Nasjonale mål for næringsmessig bruk av verneområdene” har regjeringen lagt vekt på at det bør åpnes for økt reiselivsmessig utnytting av verneområdene.
Videre vil Bondelaget vise til at det allerede eksisterer betydelig næringsmessig bruk av områdene:

- Skiferbrudd i Oppdal
- Beite med storfe og småfe
- Utleie av jakt og fiske
- Utleie av hytter og seterstøler

Det er store økonomisk interesser knyttet til grunneierne og de bruksberettigete i Planområdet. Utnyttelsen av naturressursene i områdene er vesentlig for at landbruket skal overleve som næring i de tilstøtende bygdene. Utnyttelsen av ressursene har lange tradisjoner og det er knyttet betydelig rettigheter til disse. Vi er derfor lite fornøyde med at Miljøverndepartementet har endra formålet med planen fra*” å forene målene om lokal omstilling og utvikling med ønsket om bedre sikring av villreinens leveområder,”*til *”sikring av villreinens leveområder skal ligge til grunn for utviklings- og utbyggingstiltak i planområdet.* Vi vil peke på at Planprogrammet må ha en todelt målsetting, å kunne forene vern av villreinstammens leveområder med behovet for en næringsmessig bruk av områdene.

Bondelaget ser for øvrig fordeler med en avklaring og avgrensning av villreininteressene i området, samt en forenkling når det gjelder kommunal saksbehandling før søknader om etablering av tiltak innen med et næringsmessig formål (jfr kap 3). Bondelaget reagerer meget negativt på at de viktige bruks- og grunneierinteressene ikke er representert verken i styringsgruppe eller i faggruppene (jfr kap 5.3). Vi vil be om at landbruket som en viktig del av næringsinteressene blir representert i faggruppen og i lokale referansegrupper (jfr kap 5.4). Vi vil videre be om å få invitasjon til den planlagte konferansen om Planforslaget (5.5). Der kan vi også bidra med innlegg om våre interesser i Planområdet, og hvordan vi kan bidra til en todelt målsetting: Økt vern av villreinens leveområder og økt næringsmessig bruk av Planområdet.

Bilder fra Påskeaksjonen 2012. Byneset Bondelag deler ut eggkartonger på Flakk. Også bystyret i Trondheim fikk besøk av Sør-Trøndelag Bondelag.

Næringsutvikling

Aksjoner og brudd i årets jordbruksforhandlinger

Tilbudet fra staten i årets jordbruksforhandlinger er et svik mot den norske forbrukeren, mente fylkesleder i Sør-Trøndelag Bondelag, Lars Morten Rosmo. Den rødgrønne regjeringa er rett og slett ikke villig til å prioritere produksjon av norsk kvalitetsmat. Konsekvensene er økt import, arbeidsplasser som forsvinner og et kulturlandskap som gror igjen. Du som liker å ferdes i kulturlandskapet, kjenne på lukta av nyslått gras, høre modent korn rasle i vinden, klappe en kalv på beite i det du går forbi eller høre den skjøre klangen av sauenes bjeller i fjellet vil miste mye av livskvaliteten din. Mat produsert i ditt eget nabolag vil bli en sjeldenhet.

Sør-Trøndelag Bondelag krevde interne drøftinger om dette var et grunnlag vi kunne starte forhandlinger på. Det er nødvendig med levelig rammebetingelser for å nå produksjonsmålene Sør-Trønderske bønder vil ikke produsere mat på dugnad!

Aksjoner

Det ble brudd i forhandlingene og Bondelaget startet aksjonene.

Bondelaget kan ikke være med å ta ansvaret for en politikk som ikke sikrer norsk matproduksjon og bryter derfor årets jordbruksforhandlinger, var beskjeden fra Norges Bondelag.

Over hele Sør-Trøndelag var det lokale markeringer over misnøyen med regjeringens tilbud i forhandlingene, som resulterte i brudd. Rundballer og/eller traktorhengere langs veier påskrevet tekster som ”Jens svikter oss”, ”Fy, Jens” og lignende var å se over hele fylket

Det er stor frustrasjon i hele organisasjonen , sa fylkesleder Lars Morten Rosmo, og regjeringen med Arbeiderpartiet i spissen svikter ikke bare landbruket med også den norske forbrukeren. Den nye landbruksmeldingen har mange gode målsettinger, blant annet høyere matproduksjon. Disse målsettingene er nå bare tomme ord. Dette ble uttalt til media under aksjonen.

På Røros har vi markert vår protest mot regjeringens politikk , sa leder i Rørosbygdenes Bondelag Trond Langen. Bønder på Røros er lut lei av regjeringens overbud når det gjelder målsettinger, men de følger ikke opp med titlak som gjøre det mulig. Matproduksjon er for viktig til at det kan drives på dugnad -

Også Ørland Bondelag markerte sin misnøye med utplassering av rundballer. - Nå er det på tide at vi setter ned foten mot en utvikling i landbruket som ikke kan aksepteres - sa leder i Ørland Bondelag, Arne Hernes. - de lave inntektene i jordbruket gjør at vi ikke greier å oppfylle regjeringens mange ambisjoner på vegne av landbruket. Nå er nok nok! -

Ved Støren ligger det flere steder med rundballeprotester. - Vi er klare til mer kraftfulle aksjoner enn dette - sa leder i Sokndal Bondelag Frank Røym - dette er bare starten på vår demonstrasjon av bøndenes misnøye med den rødgrønne regjeringen med Jens Stoltenberg i spissen. -

Også i Selbu har lokallaget markert støtte med Bondelagets valg om og bryte årets jordbruksforhandlinger - Vi må markere verdien av norsk matproduksjon - sa leder i Selbu Bondelag - Karin Galåen - og jeg er svært skuffet over at regjeringen ikke i tilstrekkelig stor grad ønsker å prioritere matproduksjonen.

På Oppdal er skytset rettet mot landbruksminister Lars Peder Brekk. - Det er åpenbart at statsråden har et tungt ansvar for at partene er havnet i denne situasjonen – sa nestleder i Sør-Trøndelag Bondelag Arne Tilset fra Oppdal - men det er i første rekke hele regjeringens ansvar og Jens Stoltenberg sitter med det største ansvaret som leder av regjeringen -

Over hele Sør-Trøndelag lå det rundballer og det hang plakater med et tydelig budskap med stor misnøye med regjeringens tilbud.

Blokade mølla i Buvika 15. mai

For å vise at norsk mat ikke er noen selvfølge, blokkerte Bondelaget matmelanlegget i Buvika 15. mai. Aksjonen var rettet mot regjeringa som har bedt bøndene produsere mer mat uten å gi et tilbud som gjør dette gjennomførbart. Det er tydelig at det ikke ønskes noen satsing på landbruket for å nå målene. "Tilbudt smuler - stopper brødet" var teksten på banneret som møter forbipasserende og tankbiler som prøver i komme seg inn til mølla i Buvika. Blokaden

startet klokka 05.00. Senere på dagen startet lokallagene oppkjøp av brød i butikkene og snart var alle butikker i fylket tomme for brød.
Aksjonene ble av sluttet etter 48 timer.

Opptoget i Oslo 21. mai

Over 2000 bønder troppet opp i Oslo 21. mai. Opptoget for norsk matproduksjon var godt synlig i hovedstadens gater, noe over 100 sørtrøndere bidro til. Det ble organisert busstransport til hovedstaden.

Nytt regionalt Bygdeutviklingsprogram

Fylkesleder Lars Morten Rosmo er medlem i Regionalt Landbruksforum som har utviklet nytt Regionalt Bygdeutviklingsprogram 2013 – 2017. Her er et utdrag:

I Trøndelag har man utarbeidet et felles dokument som omfatter begge Trøndelagsfylkene. I tillegg er det Regionale bygdeutviklingsprogrammet for Trøndelag en oppfølging av felles landbruksmelding for Trøndelagsfylkene, med en handlingsplan med fylkesovergripende fellestiltak. Det betyr at dokumentet legges fram for politisk behandling, og vedtas av fylkestingene. Dokumentet legger de overordnede føringene for tre fylkesvise underprogram,

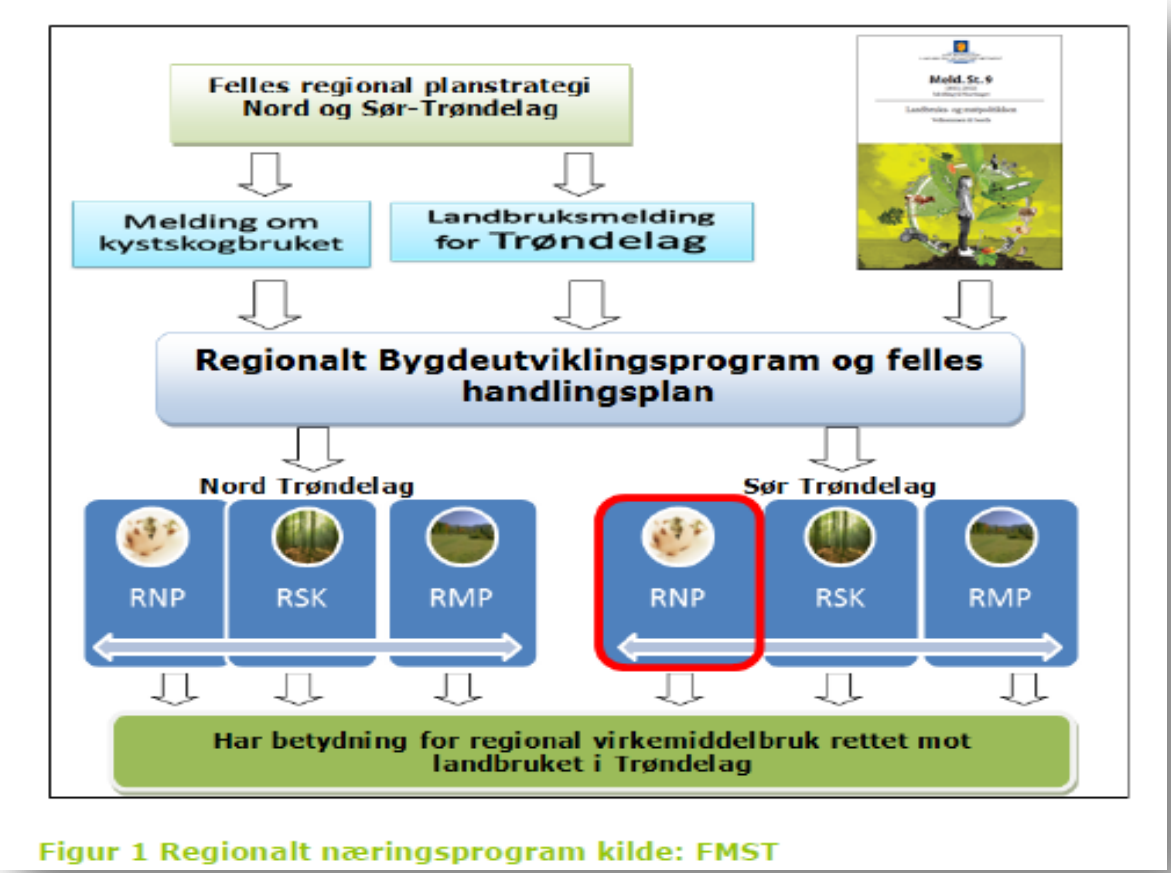

Figur 1 Regionalt næringsprogram kilde: FMST

Regionalt Næringsprogram, Regionalt Miljøprogram og Regionale Skog - og Klimaprogram.

Landbruket er en betydningsfull næring i Trøndelagsregionen. Den direkte sysselsettingen i næringa utgjør 6,5 % av all sysselsetting (SSB 2009). Ringvirkningsanalyser foretatt med bakgrunn i tall fra 2007, viser at landbruk gir grunnlag for 11,4 % av samlet sysselsetting.

I melkesektoren har det vært store strukturendringer, og behovene er fortsatt store for å fornye driftsapparatet på mange av brukene. Svak lønnsomhet i produksjonen fører til lite avkastning også av investeringer. Det fører til at mange er avventende til å foreta investeringer.

Analyser av utfordringsbildet for Trøndersk landbruk, peker på at evne til omstilling og nyskaping blir avgjørende for utviklinga på bygdene. Landbruket og bygda trenger aktive eiere, som har interesse og engasjement knytta til sin egen eiendom og til lokalsamfunnet.

Tilgang på kunnskap og samhandling mellom kompetanseaktører, virkemiddelapparat og forvaltning, være avgjørende for å lykkes. Utgangspunktet for jordbruksproduksjon i Norge er utfordrende, med kort vekstsesong, høyt kostnadsnivå og sterk konkurranse om kompetent arbeidskraft. En aktiv landbrukspolitikk skal bidra til å kompensere for ulemper og legge til rette for norsk mat og fellesgoder til befolkningen. Som et bakteppe for mål og strategier for utvikling av Trøndersk landbruk, ligger følgende forutsetninger:

- Økt mulighet til å foreta regionale prioriteringer med utgangspunkt i regionale muligheter og behov, må følges opp med virkemidler fra sentrale myndigheter, herunder økte rammer når det gjelder investeringsvirkemidler.
- Landbruksproduksjon må generelt gis rammebetingelser som gir grunnlag for lønnsomhet, framtidstro og optimisme, som sikrer aktive brukere og rekruttering til næringa

Med utgangspunkt i de overordna målsettingene i Stortingsmeldingen og i landbruksmelding for Trøndelag, er det utarbeidet operative mål og strategier for Trøndelagsfylkene. Innenfor området Matsikkerhet tar Trøndelag et særlig ansvar for volumproduksjon av mat, med en **målsetting om årlig økning av matproduksjonen på 1,5 %.** Samtidig tar Trøndelag sikte på fortsatt å være ledende når det gjelder å nå nasjonale mål om økologisk produksjon. Landbruk over hele landet krever mer regionalt tilpassede virkemidler og økt utnyttelse av beiteressursene med satsing på grovfôrbaserte produksjoner.

Jord- og skogressursen er en forutsetning for biologisk produksjon. Økt matproduksjon og innovasjon og nyskaping i bygdene, vil i stor grad ha koblinger til at produksjonsressursen, som jord, skog og utmark representerer, blir ivaretatt og utnyttet. Økt avvirkning fra skogen, som basis for lokal verdiskaping, er et felles satsingsområde for Trøndelagsfylkene. For å klare målsettingene om økt matproduksjon, vil det være viktig å utnytte alle ressursene. Kunnskap om beiting og utvikling av felles beitebruksstrategi for trøndelagsfylkene og en felles jordvernstrategi, som tar vare på produksjonsgrunnlaget, prioriteres.

Kompetanse er viktig i forhold til å nå alle mål, og er sammen med rekruttering et gjennomgående prioritert område. Større nysatsninger, som Kompetanseløft Trøndersk landbruk og Grønn forskning Midt-Norge blir viktige, samtidig som videregående skoler og høgskoler skal utvikles og styrkes.

Innovasjon betyr å skape noe nytt. Å lykkes med innovasjon i matsektoren og i forhold til nye bygdenæringer, er avgjørende viktig. Landbruk21 er en direkte oppfølging av Innovasjon i Midt-Norsk landbruk, hvor Trøndelag skal være en foregangsregion for å utnytte en voksende bioøkonomi i Norge. Mat og reiseliv, økologisk produksjon og økt trebruk, er mulighetsområder hvor man ser et stort potensial for Trøndelag til å utvikle ny næring og ta nye markedsandeler

Prosjekter og kampanjer

Prosjekt Skadefri Bonde

Prosjektet kom i stand som en videreføring av "Nullvisjonen om ulykker i landbruket" som var etablert i Nord-Trøndelag i 2003. Organisasjonene som sto bak denne nullvisjonen, var Nord-Trøndelag bondelag, Landbrukets HMS-tjeneste, Arbeidstilsynet i Midt-Norge og forsikringsselskapet Gjensidige. Aktørene i dette nettverket tok i 2009 kontakt med Arbeidsmedisinsk avdeling ved St. Olavs Hospital og ba om bistand i det videre arbeidet med visjonen. I de samtalene som fulgte, kom det fram et behov for å skaffe mer kunnskap om skadeforekomst i landbruket og om bakenforliggende årsaker.

Prosjekt Skadefri Bonde ble igangsatt. I tillegg til de overnevnte organisasjonene har Sør-Trøndelag bondelag og Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse ved SVT-fakultetet NTNU deltatt i gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet har fått betydelig støtte fra Gjensidigestiftelsen.

Målsetting: Skaffe ny kunnskap som kan bidra til forebygging avpersonskader i landbruket. Vi ønsket å vite mer om forekomst av personskader i landbruket og å identifisere årsaker og bakgrunn for slike skader.

Spørreundersøkelse ble gjennomført i perioden 2010-2011. Det ble sendt spørreskjema til alle gårdbrukere i Trøndelag ved hjelp av adresser fra Produsentregisteret. Av 7004 personer som fikk tilsendt skjema, var det 2699 som svarte.
Et utvalg av de som svarte på spørreundersøkelsen, ble i etterkant kontaktet med spørsmål om de kunne tenke seg å ta i mot en gruppe på gårdsbesøk. Gjennom disse besøkene ønsket vi å få mer inngående kjennskap til eventuelle skader som var skjedd og samtidig få et innblikk i hvordan helse, miljø og sikkerhet ble ivaretatt på de ulike gårdene. I løpet av 6 uker våren 2011 ble det gjennomført gårdsbesøk på58 gårder i ulike deler av Trøndelag.

Undersøkelsen viser at forekomsten av personskader i landbruket er betydelig høyere enn det den offisielle statistikken viser. Av de som svarte på spørreundersøkelsen, var det 9,2 % som under arbeid på gården hadde opplevd ett eller flere uhell med personskade i løpet av det siste året. I tillegg var det 2,9 % som oppga at andre personer på gården hadde vært utsatt for skade. Det var en prosentvis større andel skader blant unge bønder enn blant eldre.
Skadeforekomsten var lik blant kvinnelige og mannlige gårdbrukere. Flest skader hadde skjedd i vårmånedene og høstmånedene. Nesten halvparten av skadene hadde skjedd inne i fjøs/driftsbygning. Håndtering av dyr var den hyppigste årsaken til skader, mens traktor og andre store maskiner og utstyr var nest hyppigst. Skadene som var relatert til maskiner var imidlertid oftere av mer alvorlig grad. Fallskader utgjorde ca 20 % av skadene. Av de rapporterte skadene hadde 63,2 % medført behov for legekonsultasjon eller innleggelse i sykehus, og 23,4 % av skadene medførte sykmelding i mer enn 7 dager.

Prosjektet ble avsluttet i 2012 og dette er utdrag fra sluttrapport.

Prosjekt Grønn Forskning i Midt-Norge

Landbruksnæringa i Midt-Norge, ved Midtnorsk Samarbeidsråd, tok initiativ til å opprette det treårige prosjektet Grønn forskning i Midt-Norge. Hensikten er å bidra til mer forskning retta mot det midtnorske landbruket, og ikke minst å bidra til at landbruksnæringa selv blir en mer aktiv samarbeidspartner og premissleverandør for den forskninga som gjennomføres. Økt involvering under planleggingen og gjennomføringen av forskninga, fra gårdbrukere, skogeiere, større bedrifter, organisasjoner og faglag, skal øke sannsynligheten for at resultatene tas i bruk.

Prosjektet arbeider blant annet med å synliggjøre etterspurt kunnskap sett fra næringas side. Etterspurte og foreslåtte forskningstema fra både næringa og forskningsmiljøene blir fulgt opp fram mot konkrete søknader om nye forskningsprosjekt, gjennom tett samarbeid mellom næringa, relevante forskningsmiljø, forvaltninga og virkemiddelapparatet.

Prosjektet har bidratt til opprettelsen av en rekke nye forskningsprosjekt i løpet av de siste to årene. I tillegg til søknader som fortsatt er til evaluering har Grønn forskning i Midt-Norge bidratt til nærmere 20 prosjekt med en total størrelse på nærmere 90 millioner kroner som allerede er innvilget, hovedsakelig med finansiering fra nasjonale finansieringskilder. Temaene spenner blant annet over gåsejakt, flåttbårne sykdommer, økologisk korndyrking, grovfôrproduksjon, klimatilpassing og foryngelse av granskog, mattrygghet og vekthusproduksjon.

I tillegg arbeider prosjektet med mer grunnleggende landbruks- og forskningspolitiske tema for å sette fokus på viktigheten av å satse på videreutvikling av landbruket gjennom forskning og utvikling: Landbruket må prioriteres, og den midtnorske regionen med sin store produksjon og sysselsetting må prioriteres. Mer informasjon finnes på www.gronnforskning.no, hvor det også gis mulighet til å abonnere på nyhetsbrev fra prosjektet.

Prosjektperioden har vart fra 2009 og ut 2012. Det foreligger nå en sluttrapport. Prosjektansvarlig er Oi! Trøndersk Mat og drikke, og Lars Morten Rosmo har vært leder for styringsgruppa. Prosjekteier har vært Midtnorsk Samarbeidsråd.

Inn på Tunet (IPT)

Prosjektet Inn på tunet 2015 er i gangsatt og har som mål å forankre IPT i øvrige sektorers planer og dokumenter. I 2012 har fokuset vært på samarbeid med helse- og omsorgsetater. Nina Vangen Ranøien leder i styringsgruppa for Inn på Tunet.

3 kommuner har «Inn på tunet – løftet» ordninger. Det er Selbu, Midtre Gauldal og Bjugn.

I november ble tilbyder-nettverket IPT Midt-Norge etablert. Et interimstyre har kjørt prosessen i forkant av etablering, ledet av STB ved Nina Vangen Ranøien. Det er en interesseorganisasjon for tilbydere, med fokus på å skape møteplasser, markedsføre næringa, og bidra til å heve kvaliteten på tilbudene.

Styret for IPT Midt-Norge består av leder: Bjørn Aamo, Soknedal, Eva Hojem, Frosta, Harald Stjern, Åfjord, Torill Iversen, Rissa og Kirsti Buseth, Trondheim kommune.

Matmerk har fått på plass kvalitetssikringssytem for næringa. Av de 60 gårdene i fylket, som gir IPT-tilbud i dag, er 27 allerede godkjent eller er i gang med prosessen.

Best på grovfôr

Karl Erik Sørensen har vært STBs representant i styringsgruppa

Godt grovfôr er basisen for økonomien i husdyrholdet. Samtidig viser både erfaringer og avlingsregistreringer at avlinger og grovfôrkvalitet varierer sterkt fra bruk til bruk. Potensialet for forbedringer er betydelig, og etterspørselen etter kunnskapspåfyll fra grovfordyrkerne er stor!

Med bakgrunn i erkjennelsen av disse fakta, startet Norsk Landbruksrådgiving Sør-Trøndelag og Oppdal Landbruksrådgivning som prosjekteiere, i samarbeid med TINE Midt-Norge og Nortura det treårige prosjektet "best på grovfor" i andre kvartal 2011. Totalbudsjettet over tre år er stipulert til i overkant av tre mill. kroner. Dette finansieres av BU - midler fra FMST, ST fylkeskommune, kommunale tilskudd fra deltakernes hjemkommuner, egeninnsats fra Tine, Nortura, Oppdal Landruksrådgivning og NLR Sør - Trøndelag , samt kursavgift fra deltakerne og noe støtte fra de landbruksrelaterte firmaene Yara og Addcom.

Styringsgruppa er satt sammen av representanter fra: Norsk Landbruksrådgiving Sør-Trøndelag, Oppdal Landbruksrådgivning, TINE Midt-Norge, Nortura, Sør-Trøndelag Bondelag, Sør-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, samt en representant fra deltakende kommuner.

Responsen fra målgruppa, bønder som vil optimalisere sin grovfordyrking, har vært god. Ved oppstarten hadde 152 brukere meldt seg på, og frafallet ved halvveis gjennomført kurs er minimalt. Dette må tas som bevis på at kursholderne har truffet med komposisjonen av tilbudet. Kombinasjonen av individuell rådgivning tilpasset den enkelte bruker, felles fagmøter i vinterhalvåret og studieturer for inspirasjon, nytenkning og videreutvikling synes å virke motiverende.

I 2012 har arbeidet i prosjektet bestått av fortløpende individuelle besøk, felles besøk på årets Agrisjå - utstilling og to fagmøter med grovfôrrelaterte foredrag i høst. Planlegginga av aktivitetene for2013 er også godt i gang, og en av gulrøttene i kurstilbudet, inspirasjonsturen til England er booket og bestilt. Prosjektledelsen har også begynt å planlegge hva som skal skje etter at prosjektet er fullført. Det er svært viktig at den kompetansen som blir akkumulert gjennom dette tilbudet blir videreført og videreforedlet, både for arrangører og deltakere. Det gamle munnhell som sier at; "den som tror han er ferdig utlært ikke er utlært, men ferdig", er stadig like aktuelt.

Økt verdiskapning i Bygdeservice

Karl Erik Sørensen har vært STBs representant i styringsgruppa for prosjektet.

Landbruksnæringa er i konstant utvikling fra å være driftet av human arbeidskraft til i større grad å bli en stor bruker av kapitalkrevende teknisk utstyr. Dette scenario skaper behov for å finne alternativ sysselsetting i perioder av året. Ei slik sysselsetting tilfører også sårt tiltrengt kapital til ei næring med store investeringsbehov. Markedet for slik arbeidskraft begrenses nesten bare av fantasien. Personell med erfaring fra gårdsbruk innehar en bred kompetanse, og dette kombinert med stor fleksibilitet med hensyn til arbeidstid og størrelse på arbeidsstyrke har gjort Bygdeserviceforetak rundt omkring i landet attraktive.

Hittil har det vært tradisjonelle håndverk og entreprenørarbeide som har dominert porteføljen, men noen, blant annet Ørland - Bjugn Bygdeservice og FMLA Sør - Trøndelag har sett potensialet i nytenking på dette feltet, særlig opp i mot å skape kvinnearbeidsplasser. For å videreutvikle disse tankene, og å videreformidle erfaringer til andre bygdeserviceforetak i fylket ble det i tredje kvartal 2011 iverksatt et prosjekt kalt "Økt verdiskaping i Bygdeservice".

Bygdeserviceprosjektet er organisert som et samarbeidsprosjekt mellom Bygdeservice Norge, Ørland - Bjugn Bygdeservice BA, Sør-Trøndelag Bondelag, Sør-Trøndelag Bonde- og småbrukarlag, Skjetlein Grønt Kompetansesenter, Sør-Trøndelag Fylkeskommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Prosjektet skal gjennomføres i perioden 01.10.2011 til 01.10.2014, med en økonomisk ramme på kr 450 000 årlig. Styringsgruppen settes sammen med en representant fra hver av de samarbeidende organisasjonene med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som prosjekteier.

2012, prosjektets første hele driftsår, har i stor grad gått med til kartlegging av de ulike bygdeserviceforetaka i fylket sine behov og ønsker, å gi informasjon om de muligheter som organisering gjennom bygdeservicekonseptet åpner for, samt å bistå til å opprette foretak i de deler av fylket hvor slikt hittil ikke har vært et tilbud. I tillegg har det også blitt oppfordret til samarbeide foretakene i mellom for å bedre utnytte den spisskompetansen som finnes, særlig i forbindelse med markedsføring, HMS - arbeide og bedriftsledelse.

Målet for det kommende året må bli å komme over i en konkretiserende fase. Av oppgaver som står for tur kan nevnes utvikling av et tjenestetilbud gjennom Bygdeservice også innafor helsetjenester uten å komme i konflikt med Inn på tunet - tilbydere, innfasing av kunnskapsformidling om og for Bygdeservice gjennom Skjetlein Grønt Kompetansesenter samt å i enda større grad stimulere til systematisering og kvalitetssikring av alle eksisterende tilbud innafor Bygdeservice.

Kompetanseløft Trøndelag

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Nord-Trøndelag Fylkeskommune og Bondelagene i begge trøndelagsfylkene har i felleskap initiert satsinga Kompetanseløft Trøndersk Landbruk.

Det er gjennomført et forprosjekt der kartlegging og analyse av eksisterende kunnskap i næringa, status for kompetansehevingstilbud, behov for økt kompetanse og identifisering av aktuelle tiltak ble kartlagt. Lars Morten Rosmo har vært leder for styringsgruppa for forprosjektet.

Forprosjektet trekker ut fire områder et hovedprosjekt kan omfatte. Det er å etablere utviklingsfokus i næringa, utvikle utdanningstilbudene spesielt på videregående nivå og utdanningstilbud til voksne som overtar gårdsbruk, utvikle veiledningstjenesten i landbruket og det fjerde området: utviking av kommunikasjon og omdømmebygging.

Det er utarbeidet en omfattende prosjektbeskrivelse. Det ble i 2012 søkt og innvilget midler til prosjektet. Prosjektet kommer i gang i januar 2013.

Radiobjeller - elektronisk sporing av husdyr i Sør-Trøndelag

I Sør Trøndelag går det ca 140.000 sau og lam på utmarksbeite. Produksjonen av lammekjøtt er en viktig del av husdyrproduksjonen i fylket. Sau og rovvilt deler store utmarksområder i fylket, noe som medfører tap av beitedyr. Elektronisk overvåkning av husdyra er et hjelpemiddel for å redusere tap, samt gi økt mulighet for raskt å finne døde og skadede dyr. I tillegg gir slik overvåkning en rekke andre tilleggseffekter når det gjelder dyras bevegelsesmønster etc.

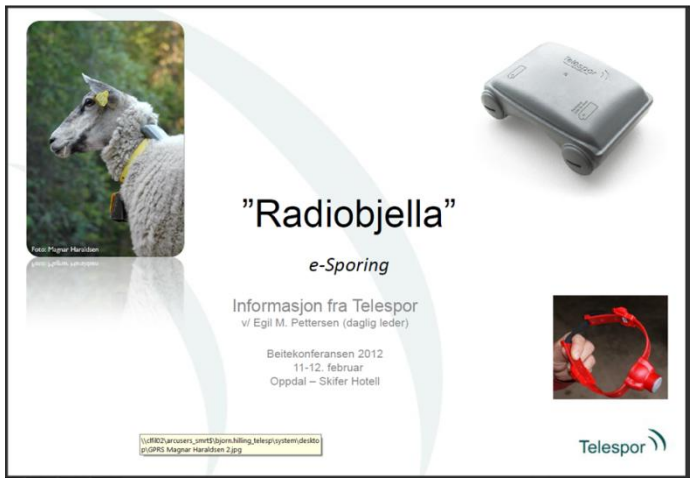

Flere kommuner har benyttet muligheten til å få støtte til kjøp av slikt utstyr (Radiobjeller og Findmysheep) bl.a igjennom bruk av skjønnsmidler. De elektroniske enhetene er kostbare i innkjøp. Det har i 2012 vært kjørt ett større testprosjekt med Findmysheep i Oppdal og Rennebu. Erfaringene så langt med dette systemet ser jevnt over ut til å være gode.

Radiobjellene (Telespor) benytter seg av mobilnettet til å sende informasjon slik at dette systemet har begrensninger i områder uten mobildekning. Findmysheep benytter seg av lavbanesatelitter til å sende informasjon, men dette systemet vil ha begrensninger i satelittskygger. Med ett satelittbasert systemet dekker en betydelig større del av fjellområdene.

Styringsgruppa for prosjektet består av medlemmer fra både næring og forvaltning. Det har 2012 vært arbeidet med å se på muligheten til å organisere ett medlemslag for brukere av elektronisk sporing av beitedyr. Et slikt lag vil da naturlig stå for innkjøp av utstyr, vedlikehold, opplæring og fordeling mellom brukere. I nordfylket har en etablert Nord Trøndelag Radiobjellelag SA.

Frank Røym har vært STBs representant i gruppa. Administrasjonen har møtt på et møte i gruppa.

Situasjon og utfordringer i norsk og trøndersk melkeproduksjonen

Det ble søkt om prosjektmidler i 2011 og prosjektet ble gjennomført av Norsk Institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) i Trøndelag i 2012. Både Nord- og Sør-Trøndelag Bondelag deltok i styringsgruppa for prosjektet. Slutterapport leveres i 2013.

Bakgrunnen for prosjektet:
Melkeproduksjon synes å være under sterkt økonomisk press, og i en situasjon hvor det knytter seg stor usikkerhet og risiko til hvordan produksjonen både på gårdsnivå (mikro) og for næringa samlet sett (makro) vil utvikle seg framover.

Melkeproduksjon er hoveddriftsformen i landbruket i Trøndelag, og er desidert størst blant driftsformene både når det gjelder verdiskaping og sysselsetning. Melkeproduksjonen i Trøndelag er spredt over hele regionen, og er hjørnesteinsbedriften i flere kommuner. Utviklingen i melkeproduksjonen i Trøndelag er av stor betydning for både lokalsamfunn, kommuner og regionen

Formål med prosjektet:
Sammenfatting av kunnskap fra ulike undersøkelser og datagrunnlag, samarbeid Tine og NILF, gi et helhetsbilde som grunnlag for felles situasjonsforståelse

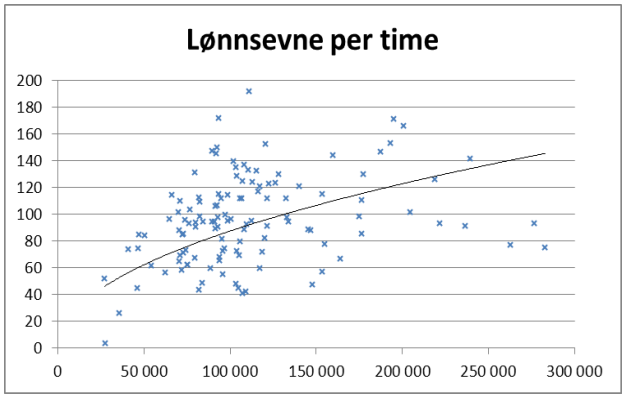

Nåtidssituasjon: Stabil nasjonal produksjon, men store endringer i hvordan produksjonen foregår. Endrede overordnede rammebetingelser, økt risiko og usikkerhet – er det tilstrekkelig lønnsomhet for investering i nok kapasitet, hvor og hvordan vil melkeproduksjonen foregå framover?

Mange undersøkelser og prosjekter med regionalt fokus og forankring, noe med nasjonalt fokus er gjennomført. Figurene viser noe av resultatet og utfordringene:

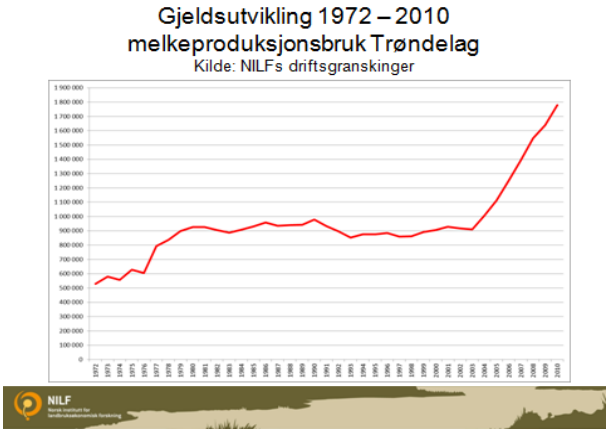

Økologisk Foregangsfylke Trøndelag

Trøndelag ble utpekt som foregangsregion innen økologisk melkeproduksjon i 2009. Sør-Trøndelag Bondelag har vært representert i styringsgruppa for prosjektet siden oppstarten i 2010. Det har vært fokus på forbruket av økologiske landbruksprodukter og utviklingen viser en økning over tid. I utgangspunktet skulle foregangsfylkeprosjektet arbeide med primærproduksjon, men i 2010 ble prosjektet utvidet til å omfatte aktiviteter retta mot økt omsetning og forbruk.

Styringsgruppa for foregangsfylkeprosjektet mener prosjektet har bidratt positivt til den gode utviklinga. En generell og økende bevissthet rundt mat, helse, miljø- og klimaspørsmål blant forbrukerne, samt større fokus på dyrevelferd, er viktige årsaker til den økte etterspørselen etter økologiske varer.

Trøndelag er det området i landet med mest økologisk landbruk i andel av totallandbruket.

Kommune	Ant. Daa økologisk	Antall daa Karens	Totalt økologisk areal	Jordbruksareal i drift	Øk areal i % av totalt areal	Antall søkere økologisk
TRONDHEIM	3421	359	3 780	57 320	6,6	19
HEMNE	316	290	606	20 073	3,0	3
SNILLFJORD	32	0	32	12 385	0,3	1
HITRA	401	145	546	12 646	4,3	1
FRØYA	1484	246	1 730	8 302	20,8	9
ØRLAND	1163	534	1 697	40 264	4,2	8
AGDENES	3651	259	3 910	17 138	22,8	16
RISSA	7193	1728	8 921	55 919	16,0	44

BJUGN	2110	115	2 225	31 896	7,0	12
ÅFJORD	3421	922	4 343	27 727	15,7	17
ROAN	102	0	102	9 286	1,0	1
OSEN	133	0	133	7 351	1,8	1
OPPDAL	1762	185	1 947	73 545	2,7	11
RENNEBU	671	0	671	36 938	1,8	4
MELDAL	851	455	1 306	31 561	4,1	6
ORKDAL	2188	363	2 551	41 453	6,2	14
RØROS	1699	129	1 828	23 106	7,9	10
HOLTÅLEN	4713	315	5 028	15 444	32,6	20
MIDTRE GAULDAL	4897	341	5 238	51 849	10,1	32
MELHUS	10620	859	11 479	70 417	16,3	43
SKAUN	4574	274	4 848	29 812	16,3	17
KLÆBU	0	0	- 0	9 074	0,0	0
MALVIK	905	0	905	14 212	6,4	5
SELBU	1780	802	2 582	34 168	7,6	15
TYDAL	1607	703	2 310	8 174	28,2	13

HMS-kampanjen "Trygghet og helse i landbruket"

Den landsomfattende kampanjen "Trygghet og helse i landbruket" ble offisielt satt i gang 5. juni. Kampanjen strekker seg over to år og det er satt som mål å gjennomføre 700 markdager med følgende tema: "Trygg bruk av traktor", "Sikrere håndtering av store dyr", "Brann og brannsikring", "Reduksjon av støveksponering i arbeidsmiljøet", "Reduksjon av fallfarer" og "Sikkerhet i skogen".

Jon Gisle Vikan deltok på avsparkseminaret under Agrisjå Felt på Stjørdal 5. juni.

HMS-tjenesten på Fosen har gjennomført markdager "Trygg bruk av traktor" i Rissa og Åfjord før jul.

Bildet er fra Brannverndag i Rennebu.

Grunneierrettigheter

Rovdyr 2012

Jfr. Arbeidsplanen er vårt mål en nedgang i tapstallene av sau og lam på beite. Grafen nedenfor viser at vi er i ferd med å nå målsettingen, selv om tapstallene varierer mye fra kommune til kommune.

Totaltapet av sau og lam har gått ned med 0,85 % til nivået det har ligget på enkelte år før 2006 da tapsprosenten varierte mellom 5,44 til 6,86. Noen kommuner har tilnærmet normaltap for sau, mellom en og to prosent. Tap av lam har gått ned med 1,2 %.

De fleste beitelag omtaler at de har tap til rovvilt. Tapet i områder der gaupe har vært sannsynlig tapsårsak, viser at gaupebestanden er på et lavmål, det er disse kommunene som har lavest tap av sau og lam.

Tapet til bjørn er betydelig redusert i forhold til det har vært de siste åra. Bare et beitelag i Oppdal har dokumentert omfattende bjørneskade. Jerv har sannsynligvis forårsaket tap i flere områder, men mange mangler dokumentasjon på taptårsak. Fjellbygder med høye tap av lam, har ikke forhold som forårsaker alveld og flåttborne sykdommer. I Agdenes, Orkdal og Snillfjord har ulv gjort skade. Mange lammeprodusenter reduserte tapsomfanget da de tok heim sauene sine.

Tapet av storfe har kommet ned på normalt nivå for fylket. De fleste kommunene har ikke tap av storfe eller moderate tap. Tapsprosent per kommune kan imidlertid bli høy når det slippes få storfe. Selbu har tapt flere storfe enn det som er normalt for området.

Krokann-saken i Tingretten

I 2008 ble reglene for erstatning for dyr tapt til fredet rovvilt på utmarksbeite strammet inn for norske sauebønder. Sauebonde Ola Krokann fra Oppdal var blant de som fikk bare erstattet deler av sine tap.

Sammen med blant annet Norges Bondelag som partshjelper stevnet han staten inn for Trondheim Tingrett. Da dommen fra Tingretten forelå før jul, fikk sauebonden fullt medhold i retten på at han har krav på hele sitt tap av sau på beite utover normaltapet.

Norges Bondelag mener dyreeier skal ha erstatning for alt tap utover normaltapet i besetningen, og at det er staten som skal ha bevisbyrden for at tapet har andre årsaker. - Slik staten praktiserer regelverket i dag med urealistiske dokumentasjonskrav, blir det i realiteten

dyreeier som tar store deler av kostnadene med rovdyrskader, het det i saken til styret i Norges Bondelag.

Staten har ankefrist til 2. februar 2013.

Tapt til rovdyr i prosent, 2012:

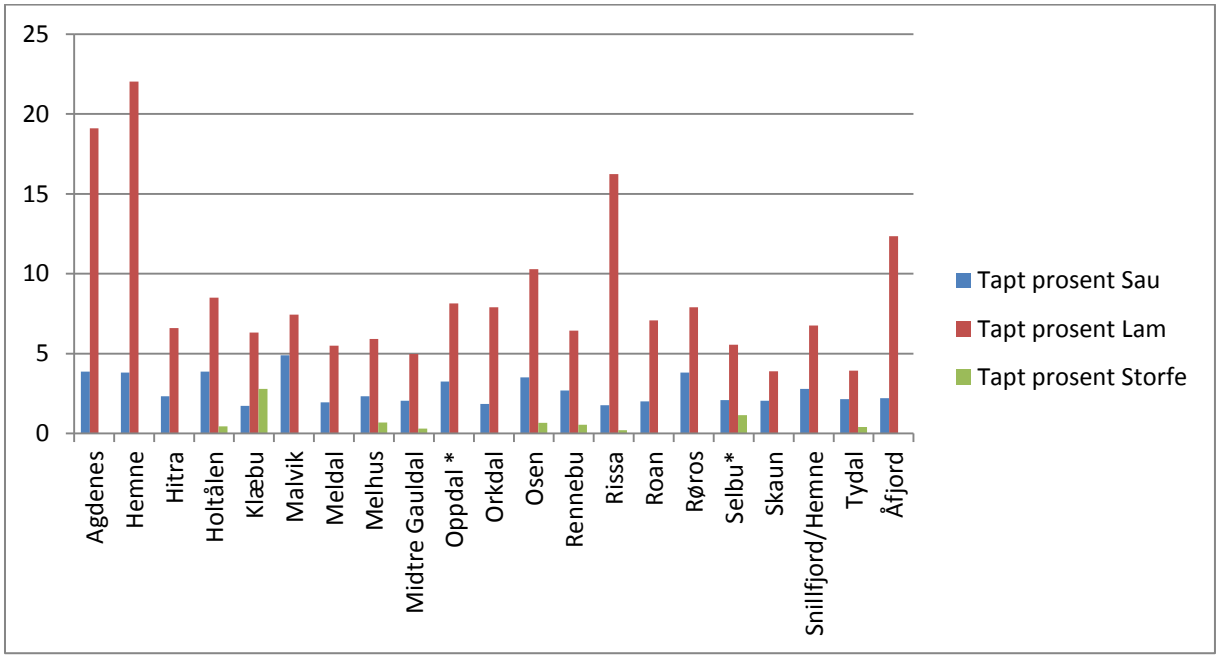

Utvikling tapstall husdyr tatt av rovdyr:

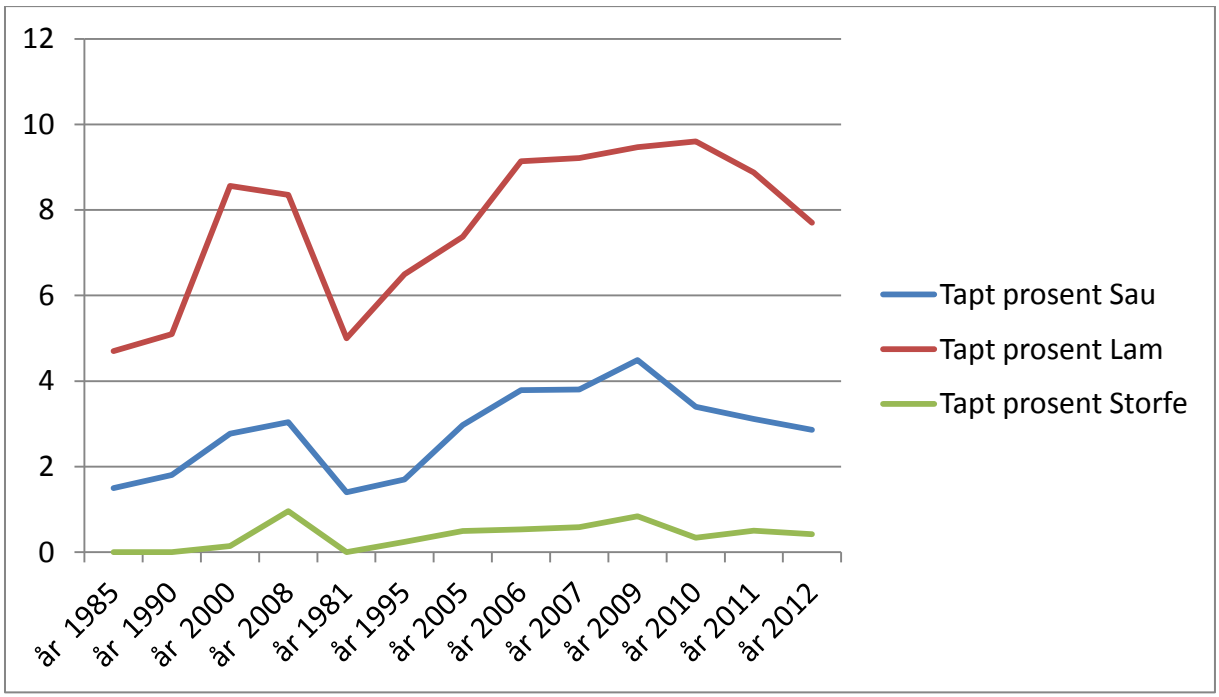

Jernbaneverket og gjerdehold

Høyesterett frikjente Staten v/ Jernbaneverket for plikt til å holde gjerde langs jernbanelinja med knappest mulig margin, 3 mot 2 stemmer. Flertallet i Høyesterett har valgt å legge vekt på at skjønnene og avtalene som ble etablert ikke var tilstrekkelig klare til at de kan forplikte staten nå i ettertid.

Organisasjonssjef Jon Gisle Vikan uttalte følgende i forbindelse med saken:

Jeg finner det meget merkelig at staten ikke skal være bundet av rettsforlik og stortingsvedtak som ble fattet for over 100 år siden , og jeg vil stille spørsmål ved om dette også gjelder når staten har gamle avtaler med private grunneiere som også går tilbake i tid. Det er ikke unaturlig at rettsdokumenter og vedtak for 100 år tilbake ikke var like klare og tydelige som nå. Men de må leses i lys av den tiden de var laget i og ikke som Høyesteretts flertall, lese dem etter vår tids krav til klarhet.

Dommen er et slag i ansiktet til de som driver med husdyrhold langs jernbanelinja og vil på sikt føre til økt fare for påkjøring av dyr, samt kraftig økte kostnader til dyreholderne. Det vil ikke være driftsøkonomisk mulig for den enkelte dyreholder å holde gjerde langs de lange strekningene med utmark. Dette betyr igjen at områdene ikke lenger kan brukes til beite.

Jeg mener at konsekvensen av denne dissensen er at Jernbaneverket må revurdere sin holdning til dagens gjerdehold og innlede et samarbeid med beitenæringene. Likeledes må Jernbaneverket ta opp til vurdering sin praksis med erstatning for ihjelkjørte dyr.

Jordvern

Vern av viktige jordbruksarealer mot nedbygging har hatt et stort engasjement i 2012. Det har i første rekke vært arbeidet med følgende saker:

E6 Jagtøyen – Hage Bru i Melhus kommune
Møter med lokallaga
Fremmet alternativ trasé
Høringsinnspill
Møter med sentrale og lokale politikere

RV 714 Lakseveien

Kontakt med grunneiere
Kontakt med kommunen og veivesenet
Bygging av allianser med Norges Lastebileierforbund

Felles brev til Statens Vegvesen, fylkespolitikere og kommunen

Arealplan Trondheim
Møte med lokale politikere
Kontakt med Fylkesmannen
Samarbeid med lokallagene
Høringsinnspill

Ny travbane
Kontakt med aktørene
Kontakt med Fylkesmannen
Høringsinnspill

Ellers har det vært en rekke innspill i media og det har vært arbeidet med en stor jordvernkonferanse som skal foregå i februar 2013.

Oversikten nedenfor viser at det har vært en liten nedgang i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i de siste årene. Men dersom de lokale politikernes ønsker slår til vil det i de neste årene settes ny rekord i nedbygging av matjord. Og Trondheim kommune vil være verstingen av alle kommuner i landet.

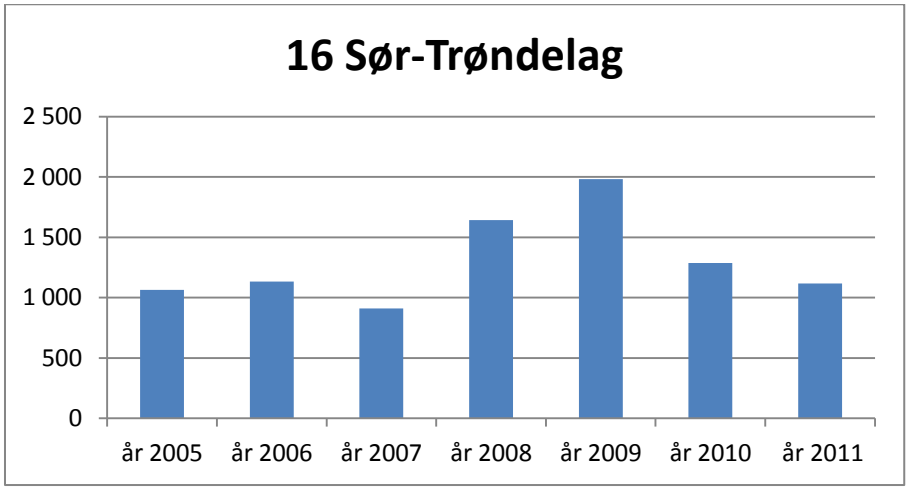

Ny kamflybase Ørland

Ørland Bondelag startet arbeidet i 2010 med problemstillingen omkring etablering av ny kampflybase på Ørland. Det ble gjennomført møter i oktober og november for å starte arbeidet med å organisere grunneierne. Brev med invitasjon ble sendt til alle landbrukseiendommer og boliger i Grande, Uthaug og Hårberg skolekretser.

Det er viktig at grunneierne kommer på banen for å påvirke prosessen. Det var stor vilje og stor oppslutning omkring organisering av grunneierne, og bondelagets samarbeidende advokater ble engasjert for å bistå arbeidet med organiseringen.

Viktig i arbeidet er løpende informasjon til de berørte, politisk påvirkningsprosess lokalt, regionalt og sentralt, god kontakt med Forsvarsbygg og påvirkning av de kommunale planprosessene.

Reindrift - landbruk

"Dialogprosjektet felles politikk for fjellområdene" konkluderte blant annet med at det skal arrangeres årlige dialogsamlinger. Leder i Selbu Bondelag, Karin Galaae n sier det er en nyttig samling med næringsutøvere fra landbruk og reindrift, samt ordførere og rådmenn fra kommunene og at det er viktig å ha en arena der en kan utveksle synspunkter på ulike aspekter på utnytting av utmarka.

Deltakere på årets Dialogsamling fra Bondelaget var Ola Bjørkøy (Meldal Bondelag), Trond Langen (Rørosbygdenes Bondelag), Arnt Tilset (Oppdal Bondelag), Karin Galaaen (Selbu Bondelag) og Jon Gisle Vikan (Sør-Trøndelag Bondelag), mens det møtte ca. 30 deltakere fra kommunene, Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Reindriftsforvaltningen.

Dialogsamlingen ble holdt på Oppdal 25. oktober.

Fylkesmann Jørn Krogh ønsket velkommen til møtet og orienterte om endringer i programmet. Direktør for Reindriftsforvaltninga i Alta, Jan Yngvar Kiel, holdt et innlegg om forslag til nye endringer i reindriftsforvaltningen, samt status for digitale reinbeitekart. Ordførerne Hans Vintervold (Røros) og Inga Balstad (Selbu) holdt innlegg om hvordan Dialogprosjektet har påvirket kommuneplanprosessene i kommunene, og hvordan reindrift kan bli tatt hensyn til i prosessene.

Jon Gisle Vikan holdt et innlegg fra Bondelaget om næringas forhold til Dialogprosjektet og om prosjektet hadde bedret dialogen mellom reindrift og landbruk. I debatten etter innleggene tok Karin Galaaen ordet og pekte på at grunneier med dyr i utmarka har behov for en infrastruktur for å ha hyppig nok tilsyn med dyrene. Bønder har ikke, slik som reindriftsutøvere, mulighet for motorisert ferdsel i utmark. Videre pekte hun på at allmenn ferdsel i utmarka har blitt sterkt redusert de siste årene. I tidligere tider var det både setring, hogst og mye mer aktiv beiting i utmarka enn i moderne tid.

Reindriftssjef Jan Yngvar Kiel hadde ordet mot slutten av dagen og påpekte behovet for samlinger av denne art også videre framover. Fylkesmann Jørn Krogh vil invitere til en todagers samling i 2013.

Alliansebygging og kommunikasjon

Hjemmesiden og Facebook

Jon Gisle Vikan er ansvarlig redaktør for hjemmesiden. Audun Hageskal med sin bakgrunn som journalist skrev mange nyhetsartikler mens han var ansatt her. De ansatte tar alle ansvar for å legge ut stoff på hjemmesidene. Det er både omtale av arrangementer og saker som kommer inn. Fylkesstyret har vært flinke til å komme med sine kommentarer når de har blitt spurt om det. Fylkesleder og fylkesstyret har også vært flinke til å komme med tips om saker til hjemmesiden.
Lokallagene har også blitt flinkere til å melde i fra om arrangement og saker som skal inn på hjemmesida. Flere har fått lagt ut sine årsmøteinnkallinger her og brukt dette som link ved SMS-utsendinger.

Det ble opprettet en Facebook-profil for medlemmer 9. desember 2011. Nyhetssaker og arrangement lenkes til denne profilen for å spre informasjon raskere. Audun Hageskal og deretter Berit JS Storrø har hatt ansvar for å følge opp Facebook-profilen.

Åpen Gård 2012

Stadsbygd Bondelag arrangerte Åpen Gård hos Nils Morten Buan 26. august.
Gjesteboka viser opp mot 900 deltagere og i tillegg var det nærmere 100 personer som hjalp til i forbindelse med arrangementet. Fint vær og trivelig stemning. Den mest effektive markedsføringa var utdeling av flyere på ferja fredag ettermiddag.

I tillegg til nærkontakt med dyr og mulighetene til å se på det som skjer på gården hadde Gammeltraktorens venner utstilling. Og det var trøtraktorkjøring, snekkering av fuglekasser, natursti og hopp i høyet for barna.
Bygdekvinnelaget og Solarkompaniet hjalp til med salg av rømmegrøt, grillmat og kaffe.

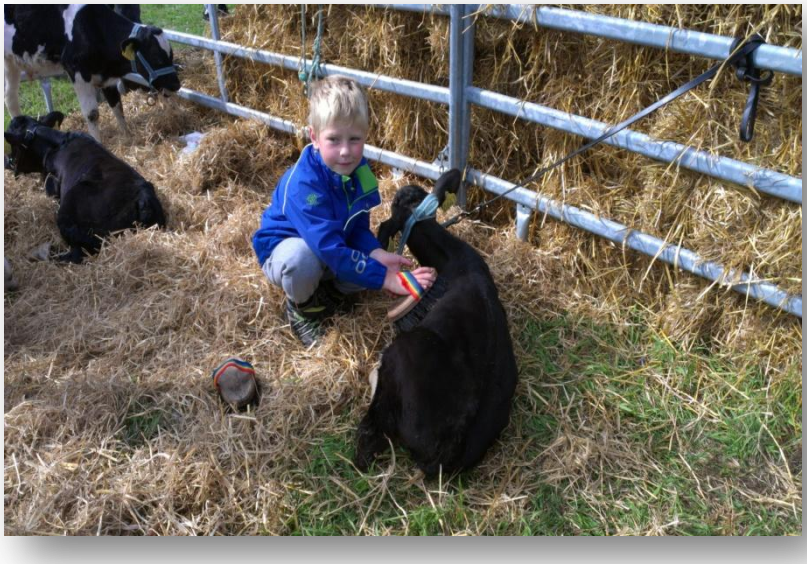

Sponsorer til arrangementet var Eiksenteret, AK maskiner, Felleskjøpet, Fjøssystemer Midt-Norge, TINE, Nortura, Stadsbygd Sparebank, Sparebank 1 og Rissa utvikling.
Arrangementet ga et overskudd på ca 50.000,- som ble fordelt.

Vel blåst og takk for innsatsen til Stadsbygd Bondelag og samarbeidspartene!

Verdens Matvaredag

Verdens Matvaredag ble markert med et innlegg i Adresseavisen av fylkesleder Lars Morten Rosmo. Utdrag fra innlegget:
16. oktober hvert år markerer FN verdens matvaredag. Menneskerettserklæringen fra 1948 anerkjenner retten til mat som en menneskerettighet. FN-konvensjon om forpliktelse til å sørge for matsikkerhet sier at enhver nasjon har rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning. På 20 år har vi i Norge bygget ned matjord tilsvarende 47 000 fotballbaner. På et slikt areal kunne det vært dyrket korn som kunne gitt 300 millioner brød. Norge har på denne måte alvorlig svekket sin evne til å forsyne egen befolkning.

Innen 2050 må verdens matproduksjon øke med 60 %. Verdens befolkning øker dramatisk. I 2050 er vi 9,3 milliarder. I dag produserer Norge under halvparten av maten nordmenn spiser. Norge har en av de mest hurtigvoksende befolkningene i Europa. Med dagens svake jordvern, svekkes sjølforsyningsgraden. Vi klarer ikke lenger å produsere nok matvarer til vår voksende befolkning. Den nylig vedtatte landbruks- og matmeldinga fastslår at vi skal øke matproduksjonen i takt med befolkningsveksten i Norge. Det vil si 20 prosent økning innen

2030. Da er ikke løsningen å bygge ned, men derimot å *øke* arealene for matproduksjon. For Trøndelag betyr dette en årlig nydyrking på ca. 20.000 dekar fram mot 2030 forutsatt dagens avlingsnivå.

Norske bønder er klare for å produsere mer mat for kommende generasjoner, men er helt avhengig av arealer å produsere på. Dyrka og dyrkbar mark må få et bedre juridisk vern. Boliger og næringsområder må legges på uproduktive arealer, som det er rikelig av. -

Sør-Trøndelag Fylkeskommune

Grønt kompetansesenter Skjetlein

Fylkestinget har vedtatt å opprette et nytt senter som skal bidra til utvikling av grønne næringer i Midt-Norge. Skjetlein grønt kompetansesenter skal ha et fokus på kunnskaps-, kompetanse-, og næringsutvikling, særlig innenfor fokusområdene fornybar energi, økologisk landbruk, tjenesteproduksjon med fokus på gårdens ressurser og lokal mat.

Fylkesleder Lars Morten Rosmo har sittet i rådgivende utvalg og i faglig samarbeidsforum for Grønt Kompetansesenter Skjetlein.

Bakgrunn for Kompetansesenteret :
Fylkestinget vedtok 07.03.2006 å opprette en arbeidsgruppe som skulle utarbeide en kort- og langsiktig strategi for landbruksutdanningen i Sør-Trøndelag. Arbeidsgruppen fikk i mandat å utrede hvordan en kan:

1. Skape et tilbud i landbruksutdanning som ivaretar behovet for tradisjonelle og nye næringer i landbruket tilpasset dagens og framtidens tilbud og etterspørsel i markedet.
2. Skape oppmerksomhet rundt tilbudet slik at det får tilstrømming av nye elevgrupper.
3. Sikre ressurser til å utvikle tilbud i samråd med andre aktører.

I tillegg ble det satt følgende delmål for arbeidet:

1. Utvikle det potensial som skolene har som samlingspunkt for næringsliv og lokalsamfunn.
2. Videreutvikle naturbrukstilbudet med vekt på å styrke rekrutteringen til skolengjennom å få en sterkere tilpasning til dagens og framtidens etterspørsel i markedet.
3. Videreutvikle et opplæringstilbud som er bedre tilpasset nye næringer knyttet til gårdens og bygdas totale ressursgrunnlag.
4. Utvikle et tilbud på entreprenørskap rettet mot bygdebasert næringsutvikling innen nye tradisjoner og næringer.

Arbeidsgruppen utarbeidet en prosjektbeskrivelse som ble vedtatt av Fylkesutvalget i møte 16.01.2007. Sentralt i denne var å samle inn informasjon og ideer fra videregående skoler,

elever, andre fylkeskommuner, høgskole og universitet. Prosjektet skulle munne ut i en utredning av hvordan en kan videreutvikle landbruksutdanningen, rekruttere til fagområdene og se på hvilke tiltak og ressurser som å kreves for å gjennomføre planen. Arbeidsgruppenleverte sin rapport til behandling i Utdannings- og velferdskomiteen i juni 2007.

I rapporten blir det anbefalt å utvikle Skjetlein til et kompetansesenter for nye næringer i landbruket. I rapporten blir det bl.a. konkludert med følgende: ”*Skjetlein videregående skole skal være foregangsskole innenfor naturbruksområdet i landssammenheng og utvikles til å bli et grønt kompetansesenter for de nye næringene i landbruket, som tjenesteproduksjon og bioenergi i Trøndelag. Fylkets grønne kompetansesenter søkes utbygd og ferdigstilt innen utgangen av 2011.Skjetlein og de øvrige videregående skolene skal ha et nært samarbeid med hverandre og med høgskoler og forskningsmiljø for å dekke hele feltet planene omfatter.”*

I møte 26.02.2008 vedtok Fylkesutvalget å opprette en styringsgruppe for prosjektet. Styringsgruppen har fire politisk oppnevnte medlemmer, hvorav en leder gruppen. I tillegg er Fylkesmannen, Trondheim kommune og Bondelaget representert med ett medlem hver.

Med bakgrunn i rammeplanen ble det opprettet fem arbeidsgrupper som skulle utarbeide delplaner for de fem fokusområdene som det er planlagt at senteret skal arbeide med:
1. Samlokalisering og samhandling
2. Fornybar energi
3. Tjenesteproduksjon
4. Økologisk landbruk
5. Lokal mat

Byggingen av Skjetlein Grønt Kompetansesenter ble satt i gang i 2012 og sluttføres i 2013

Vannressursforvaltning Vannregion Trøndelag

Vannforskriften er et direktiv fra EU. Norge er inndelt i 11 vannregionmyndigheter der "Vannregion Trøndelag" er en av disse. Vannregion Trøndelag omfatter 49 kommuner og er delt inn i 10 vannområder. Fylkeskommunen koordinerer arbeidet mens Fylkesmannens miljøvernavdeling har ansvar for kunnskap, database, karakterisering og klassifisering. Vannressursforvaltningen har en 6-årig planprosess og i 2012 var det høring på " Vesentlige vannforvaltningsspørsmål Vannregion Trøndelag".

Sør-Trøndelag Bondelag har notert seg at karakteriseringsarbeidet ikke er ferdig og at det for mange vannforekomster mangler grunnleggende overvåkingsdata. Sør-Trøndelag Bondelag påpeker at det er viktig at all vesentlige vannmiljødata og vannkjemidata legges inn i Vann-Nett. Dette er avgjørende for den tillit næringsaktørene har til kunnskapsgrunnlaget når de senere skal tilpasse seg miljøkravene i forvaltningsplanene.

Sør-Trøndelag Bondelag har også uttrykt at det er viktig med etablert prosjektledelse i vannområdene for gjennomføring av prosessene med vannovervåkingsarbeidet og å skape lokalt engasjement på området. I høringsdokumentet som ble sendt Sør-Trøndelag Fylkeskommune viste vi til at landbruket gjør og har gjort en betydelig miljøinnsats når det gjelder å redusere avrenningen av næringsstoffer til vassdragene. Det stilles krav til lagring og spredning av husdyrgjødsel , gjødselplanlegging, krav om å følge spesifikke jordarbeidingsrutiner i erosjonsutsatte områder, sprøytesertifikat og sprøytejournal, miljøplan og vegetasjonssone på minst 2 meter mot vassdrag og kanaler.

Regionalt miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap (SMIL) er tilskuddsordninger som jordbruksavtalepartene har forhandlet fram. Disse ordningene gir en målretting av miljøinnsatsen på fylkesnivå og kommunenivå.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Tenkeloft Trøndersk Landbruk

Nettverket har vært i aktivitet siden 2003 og dekker landbruksnæringa i begge fylkene. Dette er en arena for innspill og faglige diskusjoner. Regional landbruksmelding og FoU i næringa er tema som diskuteres her.
Nettverket består bl.a av bondeorganisasjonene, FMLA, Fylkeskommunene, Innovasjon Norge, Skjetlein vgs, Mære vgs, HINT, HIST, NBU, 4H, landbruksrådgivninga, Grønn Forskning, TINE og mange flere.

Lars Morten Rosmo har møtt for Sør-Trøndelag Bondelag her.

Sør-Trøndelag Bondelag er representert i ressursgruppe hos Fy lkesmannen. Denne gruppa, og også Regionalt landbruksforum der Lars Morten Rosmo sitter, kommer med innspill til programmet som omfatter tilskuddsordninger til kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturhistoriske minner og kulturminner, avrenning til vassdrag, plantevernmidler og avfall og utslipp til luft.

Dette er en av de tre programmene som ligger under det regionale bygdeutviklings-programmet som er omtalt tidligere i årsmeldingen.

Sør-Trøndelag Bondelag uttrykte bl.a ønske om at tilskudd til hesjing bør tas ut og at det heller bør satses mer på tilskudd til tiltak og utstyr som reduserer avrenning til vassdrag.

Politikerkontakt

Sør-Trøndelag Bondelag har nær kontakt med stortingspolitikere fra fylket og fylkespolitikere. I tillegg har mange av lokallagene hatt møter med lokale politikere og ordførere i løpet av året.
I løpet av 2012 har fylkestyret hatt formelle og uformelle møter med alle politiske parti der både stortings- og fylkespolitikere har møtt. De fleste møtene ble gjennomført i starten av året som innledning til arbeidet med årets jordbruksforhandlinger.

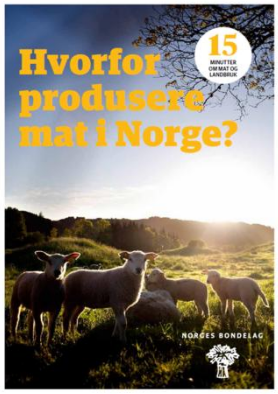

Oi! Trøndersk mat og drikke – Oi! Trøndersk Matfestival

Sør-Trøndelag Bondelag er en av 100 medeiere i aksjeselskapet Oi! Trøndersk mat og drikke AS. Selskapet skal videreutvikle Trøndelag som landets mest spennende matregion slik at det gir mersmak, og merverdi, lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
Selskapet har fem ansatte, med Aslaug Rustad som daglig leder.

Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS har flere prosjekter under sine vinger, der Oi! Trøndersk Matfestival og Grønn Forskning i Midt-Norge er dem Sør-Trøndelag Bondelag har mest med å gjøre.

Sør-Trøndelag Bondelag brukte ikke ressurser på årets matfestival, men ser at den skaper blest om lokal mat og landbruk. Årets festival som ble arrangert 2.-4. august, hadde besøksrekord og nærmere 80 utstillere deltok. The Flying Culinary Cirkus (FCC)hadde dinnershow; en kulinarisk reise gjennom Trøndelag. 4H Matskole deltok med matlagingsaktiviteter for barn. Restaurant Havfruen satte ny verdensrekord med en blåskjellgryte som veide 4898 kg. Og tusenvis deltok på ”smak av Ørland” – sildebordet som ble servert i Prinsensgate og Munkegata den siste dagen.

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Samarbeid Gjensidige og Sør-Trøndelag Bondelag.

Organisasjonene møtes årlig og vedtar en arbeidsplan for samarbeidet. En arbeidsplan gjennomgås og revideres årlig.

Målet for samarbeidet er:

- Å skape grunnlag for enda flere medlemmer til Norges Bondelag og øke andelen av medlemmer i Norges Bondelag som har og samler sine forsikringer i Gjensidige.
- At det ikke skal skje skader eller ulykker på min gård
- At medlemmene i Norges Bondelag skal ha riktige, kostnadseffektive og gode forsikringsløsninger

Den første viktige oppgaven i 2012 var og er å drive forebyggende arbeid for å nå O-visjonen: "Det skal ikke skje skader eller ulykker på min gård":

1. Arrangere minst 10 "Praktisk HMS-arbeid" – kurs og ha minimum 50 deltakere.
2. Sørge for at minst 10 % av alle lokallagene har ett møte der Forsikring og skadeforebyggende arbeid inngår; gjerne at flere lokallag samarbeider om slike møter, alternativt sammen med LHMS og Bygdekvinnelaget. Andre aktører bør det også samarbeides med. (Arbeidstilsynet, Brannvesen, Felleskjøpet).
3. Ha ett møte med NBU i fylket for å få i gang opplegget "Fra ungdom til ungdom". Der det ikke er NBU lag: - Invitere ungdom til et møte der det settes søkelyset på opplegget "Fra ungdom til Ungdom" – og med sikte på å få etablert NBU-lag.
4. Felles møte med Landbruksrådgivinga og Landbrukets HMS-tjeneste for å drøfte oppgaver etter eventuell sammenslåing og reorganisering.
5. Oppfølging av prosjekt Skadefri Bonde – gjennomføring av del to i prosjektet. Repr fra Gjensidige i styringsgruppe sammen med Bondelaget og andre.

Punkt 1, 4 og 5 er oppnådd. Punkt 2 og 3 er ikke oppnådd.

Den andre viktige oppgaven i 2012 er:
Informasjon til medlemmer og ansatte

- Invitere repr. fra Gjensidige til ledermøte-tur til England i oktober 2012: Invitert, men ingen deltok.
- Invitere repr. fra Gjensidige til Samrådsmøte i januar 2012: Gjennomført.
- Deltakelse fra Gjensidige på Landbrukshelga/Unge Bønder Kurset i januar 2012: Det ble ikke tilbudt Unge Bønder-kurs i 2012.
- Invitere Gjensidige til vårt årsmøte 27. mars 2012: Gjennomført.
- Opplæringsdag på fylkeskontoret våren 2012 med repr. fra Gjensidige – tre timer (før/etter lunsj): Ikke gjennomført.
- Fylkeskontoret deltar med "Aktuell-post" på samlingen for landbruksmedarbeiderne i Gjensidige: Ikke gjennomført.
- Det avholdes møter mellom Fagsjef Landbruk og Organisasjonssjef fylkeskontoret: Gjennomført.
- Møte mellom AU og Gjensidige i desember 2012 for rapport Arbeidsplan 2012 og vedtak av Arbeidsplan 2013: Gjennomført.

Midtnorsk Samarbeidsråd (MNS)

MNS ble etablert i 2004, mens vedtekter/retningslinjer kom på plass i 2006 og er et samarbeidsorgan mellom medlemmene der aktiviteter det kan samarbeides om samordnes.

Arbeidsutvalget i MNS har i 2012 bestått av Lars Morten Rosmo, leder, Bjørnar Schei (FKA) og Ivar Aae (NLR). Sør-Trøndelag Bondelag har hatt sekretariatsfunksjon for MNS, der org.sjef Jon Gisle Vikan har hatt ansvaret for dette.

Medlemmer i MNS: Fylkebondelagene og bonde- og småbrukarlagene, Tine, Nortura, FK Agri, Gartnerhallen, Norsk Landbruksrådgiving, Landkreditt, Hoff og Allskog.

MNS har gjennomført et samrådsmøte på Stjørdal i januar, fire kornmøter i Trøndelag, et nettverksmøte korn og Midtnorsk Temakonferanse 8. november.

MNS deltar i styringsgruppe for prosjekt Grønn Forskning der MNS er eiere av prosjektet, samt deltar med opplegg på Unge Bønder-kurs. Temakonferansen er omtalt tidligere i årsmeldingen.

Prosjekt Grønn forskning i Midt-Norge er omtalt under kapitlet ”Prosjekter”. Det var MNS som tok initiativ til å opprette dette treårige prosjektet.

Kompetanseutvikling
I 2011 tok MNS initiativ til et økt fokus på og bedre samarbeid innen kompetanseutvikling for tillitsvalgte, i første rekke organisasjonskunnskap, samvirkekunnskap og landbrukspolitikk. Forprosjektet ”Samordnet opplæring av framtidens tillitsvalgte” er finansiert av de tre fylkeskommunene, og prosjektledelse er hos Studieforbundet Næring og Samfunn Nordenfjeldske.

Trøndersk Kornutvalg

Utvalget ledes av Kolbjørn Frøseth og består ellers av representanter fra Nord-Trøndelag Bondelag, Fylkesmannen i begge fylkene, FK-Agri og Norsk Landbruksrådgivning.

Kolbjørn Frøseth representerer kornutvalget i Norges Bondelag sitt kornutvalg. I løpet av 2012 har utvalget hatt tre møter, og blant annet gitt uttalelse før jordbruksforhandlingene.

Trøndersk Kornutvalg har arrangert nettverksmøte på Kvithamar og fire åpne kornmøter i de to trøndelagsfylkene i november 2012.

I Sør-Trøndelag ble korn møtene holdt på Melhus (21. nov) og i Orkdal (20. nov) med ca 50 deltagere på hvert møte. I Nord-Trøndelag ble kornmøtene arrangert på Skogn og i Overhalla. Også der var oppslutningen meget bra, slik at til sammen ca. 120 kornprodusenter deltok på de fire møtene.

Temaene på årets kornmøter var resultat av verdiprøving 2012, ny teknologi Yara N-sensor, Trøndersk Mesterskap i havredyrking, grøfting 2013 (forskrifter, planlegging, praktiske tiltak)

Melkekarusellen på Harper Adams University i England.

SØR-TRØNDELAG BONDELAG

Vedlegg

Liste over representasjon etter årsmøtet 2012:

Utvalg	**Deltakere**	**Vararepresentant**
Arbeidsutvalget for styret	Leder, Lars Morten Rosmo Nestleder, Arnt Tilset Nina Vangen Ranøien	Kolbjørn Frøseth Frank Røym
Representantskapsmøte og ledermøter i Norges Bondelag	Lars Morten Rosmo Kontoret v/JG Vikan	Arnt Tilset
Årsmøte Norges Bondelag, valgte utsendinger. Navn uthevet er de som deltok på årsmøtet i Norges Bondelag 2102.	Nina Vangen Ranøien Kolbjørn Frøseth Hilde Haudahl Humstad Nils Petter Aas Karin Galaaen Arnt Tilset Frank Røym Karl Erik Sørensen	Robert F Melum Lars Ole Bjørnbeth Magnar Kosberg Lars Erik Megarden Sissel Langørgen Trond H Reitan Aud Jorun Landrø Jon Gisle Vikan
Fadderansvar		
Åfjord, Bjugn, Roan, Osen, Rissa, Ørland, Stadsbygd	Hilde H Humstad	
Agdenes, Hitra/Frøya, Snillfjord, Melhus, Malvik, Strinda, Byneset, Leinstrand/Tiller	Kolbjørn Frøseth	
Oppdal, Lønset, Rennebu, Soknedal, Hølonda, Klæbu	Arnt Tilset	
Horg, Flå, Singsås/Støren, Haltdalen, Ålen, Rørosbygdene, Budal	Frank Røym	
Heim, Hemne, Orkdal, Nord, Skaun, Selbu, Tydal, Meldal	Nina V Ranøien	
Fagansvar	**Styret**	**Kontoret**
Opplæring Kvinner Kan Inn på Tunet Ungdom Rekruttering Den Grønne Skole	Nina V Ranøien	Anne K F/ Berit JSS Audun H og Anne K F /Berit JSS /Berit JSS /Berit JSS Audun H/Berit JSS
Korn Pelsdyr Voll 4H-gard	Kolbjørn Frøseth	Jon Gisle V Jon Gisle V /Berit JSS

Egg/fjørfe Ordfører årsmøtet STB		/Berit JSS
Rovdyr Energi HMS Utmark, vern og nærings-utvikling	Frank Røym	Jon Gisle V/Berit JSS Jon Gisle V Jon Gisle V/Berit JSS Jon Gisle V
Dyrehelse Reindrift Kontakt politikere	Arnt Tilset	/Berit JSS Jon Gisle V Jon Gisle V
Bygdeungdomslaget Åpen Gard Verveutvalget	Hilde H Humstad	/Berit JSS Anne K F Jon Gisle V/Berit JSS
Kontakt politikere Samarbeidsrådet Aksjonsutvalget NB (2013) Regionale råd/utvalg Tenkeloft Trøndersk landbruk Jordvern Kompetanseløft	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V Jon Gisle V Jon Gisle V Jon Gisle V Jon Gisle V
Nei til EU	Nils Petter Aas	/Berit JSS
Klima Vannregion WTO Økologisk Miljø-naturmangfold Gjensidige	Administrasjonen	Jon Gisle V Audun H/Berit JSS Jon Gisle V Jon Gisle V Audun H/Berit JSS Jon Gisle V
Representasjon	**Styret**	**Kontoret**
Regionmøter		
Berkåk	Lars Morten Rosmo og Nina Vangen Ranøien	Audun Hageskal
Røros	Kolbjørn Frøseth og Magnar Skjerve	Jon Gisle Vikan
Orkdal	Karl Erik Sørensen og Magnar Skjerve	Anne K Føll
Åfjord	Hilde H Humstad og Karl Erik Sørensen	Jon Gisle Vikan
Trondheim	Nina Vangen Ranøien og Lars Morten Rosmo	Audun Hageskal
Årsmøter		
Årsmøte BSF /SNS	Nina V Ranøien	
Årsmøte Bygdekvinnelaget	Kolbjørn Frøseth	
Årsmøte Bygdeungdomslaget	-	
Årsmøte 4 H	-	
Årsmøte Sør-Trøndelag Bonde- og Småbrukerlag	Karl Erik Sørensen	

Regionårsmøte Tine	Lars Morten Rosmo	
Regionmøter Nortura	-	
Regionmøter Felleskjøpet Agri	-	
Årsmøte Norsvin Trøndelag	-	
Årsmøte Tyr Trøndelag K	-	
Årsmøte Sør-Trøndelag Sau og geit	Magnar Skjerve	
Årsmøte Allskog	-	
Årskonferanse NHO	-	
Prosjektstyrer		
Inn på Tunet	Nina V Ranøien	/Berit JSS
Best på grovfor	Karl Erik Sørensen	Jon Gisle V
Situasjon og utfordringer i melkeproduksjon	Adm	Jon Gisle V
Radiobjelle sau	Frank Røym	/Berit JSS
Økomelk Trøndelag	Adm	Jon Gisle V
Grønn Forskning	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V
Landbrukstekn rådg.	Adm	Jon Gisle V
Grønt kompetansesenter	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V
Kompetanseløft Trøndelag	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V
Økt verdiskapning i Bygdeservice	Karl Erik Sørensen	Jon Gisle V
Andre styrer og aktiviteter		
Studieforbundet Natur og Samfunn	Marit Haugen, NTB Frank Røym, vara	/Berit JSS
Bygdeungdomlagets styre	Hilde H Humstad	/Berit JSS
Bygdekvinnelagets styre	Lars Morten Rosmo	Anne K F
Voll 4 H gård styret	Kolbjørn	Jon Gisle V/Berit JSS
Kontaktmøte politikere	Alle	Alle
Samarbeidsutvalg samvirket	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V
Kulturlandskap/FM	Adm	Audun H/Berit JSS
Regionalt Landbruksforum	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle V
Fylkesmøtet Landbrukets HMS-tjeneste	Frank Røym	Jon Gisle V/Berit JSS
Innovasjon Norge, avd. Sør-Trøndelag	Lars Morten Rosmo	
Landbruksselskapets styre	Lars Morten Rosmo	
Samarbeidsutvalget Gjensidige	AU	
Nei til EU – Sør-Trøndelag	Nils Petter Aas	
Aksjonsutvalget	AU	Alle
Trøndersk Kornutvalg	Kolbjørn Frøseth	Jon Gisle V
Fylkeskommunalt utvalg, fordeling av komp midler	Adm	Jon Gisle V

Verveutvalget	Hilde H Humstad, Jan-Egil Tillereggen og Helge Bjerkset	Jon Gisle V/Berit JSS
Opplæringsutvalget	Nina V Ranøien, Johnny Foss og Siri Voll Dombu	Anne K F/Berit JSS
Åpen Gård-utvalget	Nina V Ranøien, Kari Åker og Tor Glørstad	Berit JSS
Skoleutvalget Skjetlein	Lars Morten Rosmo	Jon Gisle
Aksjonsutvalget Norges Bondelag 2013, startet arbeidet før jul 2012	Lars Morten Rosmo	

Regnskap 2012

Resultat fylke

Navn	Kontonr	Bevegelser hittil	Årsbudsjett	Regnskap fjor tot
Salgsinntekter		-149 510,20	0,00	-81 279,50
	3082 - Annonser	-16 000,00	0,00	-24 000,00
	3130 - Deltakeravgifter avg.fri	0,00	0,00	-30 900,00
	3190 - Andre avgiftsfrie inntekter	-133 510,20	0,00	-26 379,50
Andre inntekter		-1 414 672,00	-1 211 000,00	-1 352 225,00
	3450 - Offentlige tilskudd prosjekter	-200 000,00	0,00	-50 000,00
	3930 - Refusjoner,tilskudd div.org.	-17 500,00	0,00	-137 603,00
	3990 - Rammetilskudd	-646 000,00	-661 000,00	-636 731,00
	3991 - Fylkesleder	-270 400,00	-280 000,00	-266 358,00
	3992 - Opplæring tillitsvalgte	-104 400,00	-110 000,00	-102 904,00
	3993 - Støtte Aktive lokallag	-176 372,00	-160 000,00	-158 629,00
Sum Inntekter		-1 564 182,20	-1 211 000,00	-1 433 504,50
		-1 564 182,20	-1 211 000,00	-1 433 504,50
		0,00	0,00	0,00
Varekostnad		0,00	0,00	14 400,00
	4390 - Beholdningsendring	0,00	0,00	14 400,00
Lønnskostnader		567 044,40	580 000,00	586 743,67
	5040 - Telefongodtgjørelse	17 000,00	0,00	12 000,00
	5260 - Bompenger/Trekkpl.reiser	1 818,00	0,00	2 412,00
	5311 - Trekkpliktig kostgodtgjørelse	2 300,00	0,00	1 200,00
	5320 - Møtegodtgjørelse/daggodtgj.	367 000,00	250 000,00	338 500,00
	5330 - Fast godtgj.honorar till.valgt	111 000,00	330 000,00	110 000,00
	5340 - Honorar andre	3 750,00	0,00	49 128,00
	5400 - Arbeidsgiveravgift	70 904,40	0,00	72 366,87
	5990 - Andre personalkostnader	-6 728,00	0,00	1 136,80

Navn	Kontonr	Bevegelser hittil	Årsbudsjett	Regnskap fjor tot
Driftskostnader		962 146,63	720 000,00	706 329,08
	6590 - Kjøp av andre driftsmidler	3 427,50	0,00	0,00
	6700 - Regnskapshonorar	0,00	0,00	15 625,00
	6730 - Konsulenthonorar (ikke EDB)	8 802,00	0,00	64 585,50
	6790 - Andre fremmede tjenester	92 387,10	320 000,00	1 280,00
	6800 - Kontorrekvisita	3 191,00	0,00	10 112,50
	6810 - Kopieringspapir	0,00	0,00	637,50
	6820 - Trykkekostnader eksternt	55 990,00	0,00	59 612,00
	6825 - Kopiering internt	525,00	0,00	0,00
	6836 - Kommunikasjon EDB	1 024,00	0,00	0,00
	6840 - Aviser og tidsskrifter	0,00	0,00	97,00
	6844 - Litteratur	11 875,00	0,00	1 200,00
	6920 - Mobiltelefon	0,00	0,00	300,00
	6940 - Porto	1 512,55	0,00	5 481,00
	7100 - Bilgodtgjørelse oppg.pliktig	95 747,50	0,00	80 839,70
	7140 - Flybilletter	22 254,76	0,00	8 422,45
	7142 - Andre billetter (Taxi,tog,m.v.	34 943,00	0,00	34 619,40
	7210 - Interne møter	10 606,27	0,00	8 519,43
	7220 - Eksterne møter	493 616,95	240 000,00	316 668,62
	7310 - Annonser,kunngjøringer	8 113,00	0,00	21 260,00
	7332 - Markedsmateriell	1 140,00	0,00	6 395,00
	7420 - Gaver	3 391,00	0,00	9 135,00
	7430 - Gaver ikke fradragsberettiget	0,00	0,00	1 350,00
	7706 - Aktivitetsavh.tilb.f.medl.ktg.	108 000,00	160 000,00	62 347,00
	7720 - Støtte til diverse org. m.m.	5 600,00	0,00	9 400,00
	7770 - Bank og kortgebyr	0,00	0,00	799,50
	7790 - Andre kostnader	0,00	0,00	-12 357,52

Navn	Kontonr	Bevegelser hittil	Årsbudsjett	Regnskap fjor tot
Sum kostnader		1 529 191,03	1 300 000,00	1 307 472,75
		1 529 191,03	1 300 000,00	1 307 472,75
Driftsresultat		-34 991,17	89 000,00	-126 031,75
		-34 991,17	89 000,00	-126 031,75
Finansresultat		-30 031,74	0,00	-20 366,17
	8050 - Renteinntekter	-30 129,00	0,00	-20 366,17
	8150 - Rentekostnader	97,26	0,00	0,00
Resultat		-65 022,91	89 000,00	-146 397,92
		-65 022,91	89 000,00	-146 397,92

Flere bilder fra Englandsturen

Engelsk lunsj for trønderske bønder

Heldøgnsfor for engelske oksekastrater

Leicesterost fra Sparkenhoe farm

Våningshuset Sparkenhoe farm

Shakespears barndomshjem

Gårdskreditt
- rask og enkel tilgang til kapital
Gårdskreditt er et fleksilån for landbruket som gir deg større økonomisk frihet.
Innenfor den avtalte lånerammen styrer du selv hva du bruker pengene på, og hvor mye som skal nedbetales.
Renter beregnes kun på det beløpet som du til enhver tid har benyttet.
Søk om gårdskreditt hos oss! Vi hjelper deg med lån og finansiell rådgivning.
Landkredittbank.no/landbruk | 815 52 245
Landkreditt Bank

SØR-TRØNDELAG
BONDELAG

Vi får Norge til å gro!

Vår visjon for norsk landbruk er at det skal vokse og gro på flere vis. Norske bønder vil:

- ***Gi gode og mangfoldige matopplevelser***
- ***Gjøre landet vakkert***
- ***Skape grobunn for levedyktige lokalsamfunn***
- ***Fornye verdiskapingen fra gården***

Norges Bondelag er den største fagorganisasjonen for bønder i Norge, med rundt 60.000 medlemmer fordelt på 600 lokallag over hele landet. Bondelaget har som mål å samle alle som er eller kjenner seg knyttet til bondeyrket, fremme felles saker, trygge landbruket og ivareta bygdenes økonomiske, sosiale og kulturelle interesser.

www.bondelaget.no/sortrondelag
E-post: sor.trondelag@bondelaget.no
Telefon: 73 84 24 90
Faks: 73 84 24 91
Adresse: Kongensgt. 30. 7012 Trondheim